

**ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ МЕНЕДЖМЕНТУ ТА
ПІДПРИЄМНИЦТВА
КАФЕДРА ДОКУМЕНТОЗНАВСТВА ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

КВАЛІФІКАЦІЙНА МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

**на тему: «НАПРЯМИ МІЖНАРОДНОЇ СПІВПРАЦІ УКРАЇНСЬКИХ
АРХІВІВ ЗІ ЗБЕРЕЖЕННЯ АРХІВНОЇ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ»**

на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності 029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа
(код, найменування спеціальності)освітньо-професійної програми Управління інформаційно-комунікаційною
діяльністю(назва)

*Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень.
Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання
на відповідне джерело*

Максим БАЧИНСЬКИЙ

Виконав: здобувач вищої освіти
гр. ДЗДМ-61
Максим БАЧИНСЬКИЙ

Керівник: Леся КОВАЛЬСЬКА
д. і. н., професор

Рецензент: Ірина П'ЯТНИЦЬКОВА
к. і. н., доцент

Київ 2024

**ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ
Навчально-науковий інститут менеджменту та підприємництва**

Кафедра документознавства та інформаційної діяльності

Ступінь вищої освіти Магістр

Спеціальність 029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа

Освітньо-професійна програма Управління інформаційно-комунікаційною діяльністю

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри документознавства
та інформаційної діяльності

_____ Тетяна СИДОРЕНКО
« ____ » _____ 2024 р.

**ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ**

Бачинського Максима Васильовича

1. Тема кваліфікаційної роботи: Напрями міжнародної співпраці українських архівів зі збереження архівної культурної спадщини, керівник кваліфікаційної роботи Леся КОВАЛЬСЬКА доктор істор. наук, професор, професор кафедри документознавства та інформаційної діяльності, затверджені наказом Державного університету інформаційно-комунікаційних технологій від «15» жовтня 2024 р. № 320

2. Строк подання кваліфікаційної роботи «16» грудня 2024 р.

3. Вихідні дані до кваліфікаційної роботи:

Мета роботи полягає у виявленні основних напрямів міжнародної співпраці українських архівів із збереження архівної культурної спадщини, аналізі їхньої ефективності та розробці рекомендацій щодо подальшого розвитку співпраці в цій сфері.

Об'єктом роботи міжнародна співпраця в архівній сфері України.

Предмет дослідження становлять напрями, механізми та практики взаємодії українських архівів із міжнародними організаціями та партнерами для збереження культурної спадщини.

4. Перелік питань, які потрібно розробити:

1. Чинники розвитку міжнародної співпраці України в архівній сфері.
2. Сучасний стан розвитку міжнародної співпраці українських архівів.
3. Міжнародні тенденції співпраці зі збереження культурної спадщини.

5. Перелік ілюстративного матеріалу: презентація.

6. Дата видачі завдання «09» вересня 2024 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної магістерської роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітки
1	Визначення тематики, вибір наукового керівника, уточнення теми	09.09.2024	
2	Розробка та складання плану кваліфікаційної магістерської роботи	14.09.2024	
3	Підготовка 1 розділу	05.10.2024	
4	Підготовка 2 розділу	26.10.2024	
5	Підготовка 3 розділу	22.11.2024	
6	Висновки	30.11.2024	
7	Підготовка остаточного варіанту роботи	12.12.2024	
8	Написання відгуку науковим керівником	13.12.2024	
9	Оформлення та представлення роботи на кафедрі та перевірка на плагіат	16.12.2024	
10	Підготовка доповіді, презентації та ілюстративного матеріалу, зовнішня рецензія	18.12.2024	
11	Попередній захист	20.12.2024	
12	Основний захист кваліфікаційної магістерської роботи	21.01.2025	

Здобувач вищої освіти

Максим БАЧИНСЬКИЙ

Керівник
кваліфікаційної роботи

Леся КОВАЛЬСЬКА

РЕФЕРАТ

Текстова частина кваліфікаційної роботи на здобуття освітнього ступеня магістра: 62 стор., 94 джерел.

Мета роботи полягає у виявленні основних напрямів міжнародної співпраці українських архівів із збереження архівної культурної спадщини, аналізі їхньої ефективності та розробці рекомендацій щодо подальшого розвитку співпраці в цій сфері.

Об'єктом роботи міжнародна співпраця в архівній сфері України.

Предмет дослідження становлять напрями, механізми та практики взаємодії українських архівів із міжнародними організаціями та партнерами для збереження культурної спадщини.

Короткий зміст роботи: розглянуто поняття та сутність міжнародної співпраці в архівній справі та нормативно-правову базу підтримки міжнародної архівної співпраці; визначено основні напрями та форми міжнародної взаємодії архівних установ та специфіку міжнародних проектів та програм за участю українських архівів; висвітлено співпрацю українських архівів з міжнародними архівними організаціями; досліджено двосторонню співпрацю українських архівів з архівними установами країн ЄС; визначено роль інноваційних технологій та методів у справі збереження архівної культурної спадщини та запропоновано шляхи вдосконалення міжнародної співпраці українських архівів;

Ключові слова: архів, архівна співпраця, міжнародна співпраця, архівна спадщина, війна.

ABSTRACT

Text part of qualification work for obtaining a master's degree: 62 p., 94 sources.

The purpose is to identify main areas of international cooperation of Ukrainian archives in preservation of archival cultural heritage, analyze their effectiveness and develop recommendations for further development of cooperation in this area.

The object - is international cooperation in the archival sphere of Ukraine.

The subject of the study is the areas, mechanisms and practices of interaction of Ukrainian archives with international organizations and partners for preservation of cultural heritage.

Summary of the work: the concept and essence of international cooperation in archival matters are considered; the regulatory and legal framework for supporting international archival cooperation is analyzed; the main areas and forms of international cooperation of archival institutions and the specifics of international projects and programs with the participation of Ukrainian archives are determined; the cooperation of Ukrainian archives with international archival organizations is highlighted; the bilateral cooperation of Ukrainian archives with archival institutions of EU countries is studied; the role of innovative technologies and methods in the preservation of archival cultural heritage in the context of international cooperation is determined; ways of improving international cooperation of Ukrainian archives are proposed.

Keywords: archive, archival cooperation, international cooperation, archival heritage, war.

**ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ
Навчально-науковий інститут менеджменту та підприємництва**

**ПОДАННЯ
ГОЛОВІ ЕКЗАМЕНАЦІЙНОЇ КОМІСІЇ
ЩОДО ЗАХИСТУ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ
на здобуття освітнього ступеня магістра**

Направляється здобувач Бачинський М.В. до захисту кваліфікаційної роботи за спеціальністю 029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа (код, найменування спеціальності) освітньо-професійної програми Управління інформаційно-комунікаційною діяльністю (назва) на тему: «Напрями міжнародної співпраці українських архівів зі збереження архівної культурної спадщини».

Кваліфікаційна робота і рецензія додаються.

Директор ННІМП _____ Світлана ПЕТРОВСЬКА

Висновок керівника кваліфікаційної роботи

Здобувач Максим БАЧИНСЬКИЙ самостійно та відповідально підійшов до виконання кваліфікаційної роботи. Тема роботи своєчасно сформульована та затверджена на засіданні кафедри. Проблема кваліфікаційної роботи «Напрями міжнародної співпраці українських архівів зі збереження архівної культурної спадщини» відображає стан архівної галузі сьогодні та актуалізує проблему убезпечення архівних ресурсів в умовах війни. Саме ці аспекти стали вагомими у розкритті проблеми, дозволили запропонувати напрями міжнародної співпраці та інформаційної архівної діяльності та вдосконалення безпекових заходів. Календарний план підготовки кваліфікаційної роботи витримано, робота вчасно пройшла перевірку на плагіат. Магістерська робота відповідає вимогам, які висуваються до кваліфікаційних робіт та може бути рекомендована до захисту.

Керівник кваліфікаційної роботи _____ Леся КОВАЛЬСЬКА

« ____ » _____ 2024 року

Висновок кафедри про кваліфікаційну роботу

Кваліфікаційна робота розглянута на засідання кафедри документознавства та інформаційної діяльності. Здобувач Бачинський М.В. допускається до захисту даної роботи в Екзаменаційній комісії.

Завідувач кафедрою документознавства
та інформаційної діяльності

Тетяна СИДОРЕНКО

ЗМІСТ

ВСТУП	8
РОЗДІЛ 1 ЧИННИКИ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНОЇ СПІВПРАЦІ УКРАЇНИ В АРХІВНІЙ СФЕРІ	14
1.1 Поняття та сутність міжнародної співпраці в архівній справі	14
1.2 Нормативно-правова база підтримки міжнародної архівної співпраці	20
1.3 Основні напрями та форми міжнародної взаємодії архівних установ	23
РОЗДІЛ 2 СУЧАСНИЙ СТАН РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНОЇ СПІВПРАЦІ УКРАЇНСЬКИХ АРХІВІВ.....	29
2.1. Реалізація міжнародних проектів та програм за участю українських архівів	29
2.2 Співпраця українських архівів з міжнародними архівними організаціями	32
2.3 Двостороння співпраця українських архівів з архівними установами країн ЄС	36
РОЗДІЛ 3 МІЖНАРОДНІ ТЕНДЕНЦІЇ СПІВПРАЦІ ЗІ ЗБЕРЕЖЕННЯ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ.....	43
3.1 Інноваційні технології та методи у справі збереження архівної культурної спадщини	43
3.2 Шляхи вдосконалення міжнародної співпраці українських архівів	46
3.3 Стратегія розвитку міжнародної взаємодії у сфері збереження архівної культурної спадщини України.....	49
ВИСНОВКИ.....	56
ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ	59

ВСТУП

Актуальність дослідження. Збереження архівної культурної спадщини є одним із ключових завдань для забезпечення історичної пам'яті, культурної ідентичності та розвитку сучасного суспільства. В умовах глобалізації, цифровізації та викликів, пов'язаних із війною, техногенними катастрофами і зміною клімату, міжнародна співпраця відіграє вирішальну роль у збереженні архівів, обміні досвідом і впровадженні інноваційних підходів. Для України, яка має багатий архівний спадок і стикається з сучасними викликами, такими як ризики втрати культурних цінностей унаслідок військової агресії, дослідження напрямів міжнародної співпраці є особливо актуальним.

Потреба дослідження заявленої проблематики обумовлена необхідністю інтеграції українських архівів у світовий інформаційний простір, підвищенням їхньої стійкості до зовнішніх загроз та вдосконаленням управління архівною спадщиною відповідно до міжнародних стандартів. Вивчення успішного досвіду країн-партнерів, розробка нових механізмів співпраці та їхнє впровадження сприятимуть не лише збереженню національних архівів, але й зміцненню позицій України в міжнародному культурному середовищі.

Мета дослідження полягає у виявленні основних напрямів міжнародної співпраці українських архівів із збереження архівної культурної спадщини, аналізі їхньої ефективності та розробці рекомендацій щодо подальшого розвитку співпраці в цій сфері.

Для досягнення поставленої мети визначено такі **завдання**:

1. розглянути поняття та сутність міжнародної співпраці в архівній справі;
2. проаналізувати нормативно-правову базу підтримки міжнародної архівної співпраці;

3. простежити основні напрями та форми міжнародної взаємодії архівних установ;
4. проаналізувати специфіку міжнародних проектів та програм за участю українських архівів;
5. висвітлити співпрацю українських архівів з міжнародними архівними організаціями;
6. дослідити двосторонню співпрацю українських архівів з архівними установами країн ЄС;
7. визначити роль інноваційних технологій та методів у справі збереження архівної культурної спадщини в контексті міжнародної співпраці;
8. запропонувати шляхи вдосконалення міжнародної співпраці українських архівів;
9. виявити стратегічні напрями розвитку міжнародної взаємодії у сфері збереження архівної культурної спадщини України.

Об’єктом дослідження є міжнародна співпраця в архівній сфері України.

Предметом – напрями, механізми та практики взаємодії українських архівів із міжнародними організаціями та партнерами для збереження культурної спадщини.

Стан наукової розробки теми міжнародної співпраці українських архівів зі збереження архівної культурної спадщини має вагому представленість у науковому обігу. Історіографія цього питання охоплює наукові праці, публікації та дослідження, що аналізують розвиток міжнародної співпраці українських архівів, а також їхню роль у збереженні культурної спадщини. Її можна умовно розподілити за проблемним принципом на початок міжнародної співпраці – у 1990-х роках українські архіви почали інтегруватися у міжнародний простір. Це відображено в роботах, присвячених першим угодам про співпрацю з Європою, США та Канадою. Висвітлюючи європейську інтеграцію починаючи з 2000-х років

дослідники аналізували участь українських архівів у європейських програмах, таких як Europeana, а також у діяльності Міжнародної ради архівів (ICA). Зокрема, праці українських дослідників І. Матяш, Т. Клименко про роль міжнародних програм у збереженні культурної спадщини, дослідження про проєкти з оцифрування архівів та інтеграцію українських матеріалів у європейські платформи.

Новітній період з 2010-х – теперішній час можна також умовно розподілити на окремі проблеми. Глобалізація та цифровізація архівів презентовано роботами, присвяченими впливу цифрових технологій на міжнародну співпрацю (оцифрування архівів; залучення українських архівістів до міжнародних проєктів; праці дослідників, як О. Стукаленко, С. Кулініч, аналізують роль цифрових архівів у збереженні культурної спадщини). Аспект військових викликів та збереження спадщини активно розвивається з початком російсько-української війни (2014 р.) та повномасштабного вторгнення (2022 р.) дослідники фокусуються на проблемах збереження архівних матеріалів у кризових умовах та ролі міжнародних організацій у цьому. З'являються роботи про співпрацю з ЮНЕСКО та іншими структурами у контексті захисту архівів. Основні напрями дослідження визначено у теоретичних аспектах міжнародної співпраці щодо вивчення юридичних і організаційних основ співпраці (І. Гирич, Л. Дубровіна); практичний аспект співпраці через аналіз успішних міжнародних проєктів (напр., спільні проєкти з Польщею, Німеччиною); інноваційні підходи до збереження спадщини та роль цифрових технологій у збереженні архівних документів. Стан вивчення проблеми засвідчує, що міжнародна співпраця українських архівів поступово розширюється. Дослідники акцентують увагу на перспективних напрямках щодо впровадження цифрових технологій, європейської інтеграції та ролі міжнародних організацій у збереженні архівної культурної спадщини України.

Джерельна база для вивчення напрямів міжнародної співпраці українських архівів зі збереження архівної культурної спадщини охоплює широкий спектр документів, публікацій та інших матеріалів. Вона включає як офіційні документи, так і наукові дослідження, що висвітлюють цей напрям. Увесь масив інформаційних джерел можна структурувати за цінністю інформації та доступністю джерел на окремі групи. До першої слід віднести міжнародні нормативно-правові акти (Конвенція ЮНЕСКО про охорону нематеріальної культурної спадщини (2003); Хартія Міжнародної ради архівів (ICA) про архіви (2010); угоди та меморандуми про співпрацю між українськими архівами та міжнародними організаціями). Другу групу представляють національні нормативно-правові акти України (Закон України «Про Національний архівний фонд та архівні установи», Постанови Кабінету Міністрів України щодо міжнародного співробітництва в сфері архівної справи). До наступної групи джерел відносимо документи міжнародних організацій у вигляді річних звітів та програмних документів Міжнародної ради архівів (ICA); публікації ЮНЕСКО, спрямовані на збереження архівної спадщини. В окрему групу виносимо архівні фонди та колекції (документи Центральних державних архівів України; матеріали про міжнародні проєкти з оцифрування українських архівів (наприклад, у співпраці з Europeana), які виступають предметом міжнародної співпраці. Окрему групу джерел становлять наукові публікації та монографії, презентовані роботами українських дослідників, що аналізують проблеми та перспективи міжнародної співпраці та зарубіжні дослідження щодо збереження архівної спадщини. У сучасних умовах важливу роль відіграють такі види інформаційних джерел як інтернет-ресурси та платформи (офіційні сайти міжнародних організацій (ICA, ЮНЕСКО, Europeana); цифрові архіви, створені в результаті міжнародної співпраці (Archival Portal Europe). Звіти та аналітичні матеріали, як окрема група джерел презентована документами, підготовленими в межах міжнародних проєктів, таких як Horizon 2020, Creative Europe та Стратегії розвитку архівної справи в Україні та за

кордоном. В окрему групу винесено інтерв'ю та особисті свідчення фахівців архівної справи, які брали участь у міжнародних проєктах та свідчення учасників міжнародних конференцій і тренінгів. Пропонована джерельна база становить основу для глибокого аналізу і формування рекомендацій для виявлення напрямів міжнародного співробітництва українських архівів.

Методи дослідження. У роботі застосовано системний підхід, що дозволяє розглядати міжнародну співпрацю як цілісну систему взаємодії суб'єктів. Для аналізу джерел та літератури залучено такі методи: історичний (для вивчення розвитку архівної справи в Україні), порівняльний (для аналізу міжнародного досвіду), аналітико-синтетичний (для узагальнення інформації та розробки рекомендацій), метод узагальнення використано для оформлення висновків і рекомендацій за підсумками проведеного наукового дослідження.

Наукова новизна дослідження полягає у визначенні специфіки й потенціалу міжнародної співпраці українських архівів у сучасних умовах та викликах, а також у розробці нових підходів до її вдосконалення з урахуванням світових практик.

Практична значущість отриманих результатів полягає у можливості використання розроблених рекомендацій у діяльності архівних установ України для зміцнення міжнародних зв'язків, залучення додаткових ресурсів і впровадження інноваційних технологій. Таким чином, проведене дослідження сприятиме вирішенню актуальних питань архівної справи та збереження культурної спадщини України у глобальному контексті.

Апробація результатів дослідження. Окремі результати кваліфікаційної магістерської роботи були оприлюднені та опубліковані у збірнику матеріалів за підсумками роботи III Міжнародної науково-практичної конференції «Прикладні аспекти сучасних міждисциплінарних досліджень» Донецького національного університету імені Василя Стуса (01 листопада 2024 року, м. Вінниця) та Другої Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції «Соціальні комунікації в умовах

глобалізації суспільства: виклики та перспективи» Державного університету інформаційно-комунікаційних технологій (07 листопада 2024 року, м. Київ).

Структура магістерської роботи визначена метою і завданнями та складається із вступу, трьох розділів дев'яти підрозділів, висновків, списку використаних посилань. Перелік посилань включає 94 найменування. Робота викладена на 62 сторінках друкованого тексту.

РОЗДІЛ 1

ЧИННИКИ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНОЇ СПІВПРАЦІ УКРАЇНИ В АРХІВНІЙ СФЕРІ

1.1. Поняття та сутність міжнародної співпраці в архівній справі

Міжнародна співпраця в архівній справі є невід’ємною складовою сучасного архівознавства та аспектом культурної дипломатії. Вона представляє собою систему взаємодій між архівними установами різних країн, спрямовану на обмін досвідом, знаннями та ресурсами з метою збереження, вивчення та популяризації архівної спадщини. Палієнко М.Г. визначає її як «комплекс заходів, спрямованих на встановлення, підтримку та розвиток професійних контактів між архівними установами та архівістами різних країн з метою обміну досвідом, інформацією та документами» [54, с. 112].

Архівна справа є невід’ємною частиною історико-культурної діяльності будь-якої країни, адже саме архіви забезпечують збереження документів, що мають історичне, культурне, соціальне, політичне або юридичне значення. Архіви слугують основним джерелом для досліджень у галузях історії, права, соціології, мистецтва та інших наук, сприяючи розумінню минулого та його впливу на сучасність. З огляду на це поняття архівної справи охоплює не лише процеси зберігання й організації документів, а й ширше – механізми їхнього створення, обробки, використання та захисту.

Архівна справа зародилася ще в давнину, коли люди почали фіксувати важливі події, зберігати законодавчі акти, релігійні тексти, адміністративні документи. Відомо, що вже у стародавньому Шумері, Єгипті, Китаї та Греції існували спеціальні місця для зберігання рукописів. У середньовічній Європі збереження документів було пов’язане з діяльністю церковних установ, оскільки саме монастирі стали центрами грамотності та запису. З розвитком державних інституцій і розширенням бюрократичних систем виникла

потреба в централізованих сховищах, які б забезпечували тривале зберігання офіційних документів [17, с. 48].

Сучасне визначення архівної справи включає комплексну діяльність зі створення, зберігання, організації та використання документів. В Україні архівна справа регулюється законодавством, зокрема Законом України «Про Національний архівний фонд та архівні установи». Цим законом врегульовується питання захисту архівних документів як невід'ємної частини національної культурної спадщини [2].

Одним із ключових аспектів архівної справи є управління документами, яке охоплює весь життєвий цикл документа – від його створення до архівування чи знищення. На цьому етапі важливо забезпечити правильну класифікацію та організацію документів, що дає змогу швидко знаходити потрібну інформацію. Організація документообігу, впровадження сучасних систем управління документами та автоматизація процесів стають важливими завданнями для архівних установ.

Цифровізація архівної справи є однією з найбільших трансформацій, яка відбувається в останні десятиліття. Перехід від паперових до електронних документів дає змогу зменшити фізичні обсяги архівів, спростити пошук інформації, підвищити доступність документів для широкого кола користувачів. Однак це також породжує нові виклики, пов'язані з довгостроковим збереженням цифрових даних, ризиками втрати інформації через технічні несправності або кібератаки, а також із захистом конфіденційності.

Ще одним важливим аспектом архівної справи є забезпечення безпеки документів. Архівні установи зобов'язані захищати документи від фізичних пошкоджень, крадіжок, пожеж, повеней та інших катастроф. Це вимагає застосування сучасних технічних засобів, таких як пожежогашіння, клімат-контроль, системи сигналізації. Особлива увага приділяється умовам зберігання, оскільки вологість, температура і світло можуть значно вплинути на тривалість збереження документів [34, с. 56].

Юридичний аспект врегулювання розвитку архівної справи також займає важливе місце. Архіви можуть слугувати доказовою базою в судових справах щодо підтвердження права власності, забезпечувати доступ до правдивої інформації в суспільних інтересах. Доступ до архівних документів регулюється законодавством, що забезпечує баланс між правом громадян на доступ до інформації та необхідністю збереження конфіденційності.

Крім того, архіви виконують важливу культурно-просвітницьку функцію. Вони зберігають історію народів і культур, забезпечуючи передачу знань від покоління до покоління. Організація виставок, публікація документів, проведення освітніх заходів – усе це сприяє популяризації архівної спадщини.

Україна має багату архівну історію та спадщину, однак сучасні виклики потребують перегляду традиційних підходів до архівної справи. Військова агресія, загроза втрати культурних цінностей, а також необхідність інтеграції в міжнародний культурний простір ставлять перед архівними установами України нові завдання. Інтеграція міжнародного досвіду, залучення сучасних технологій, співпраця з іншими країнами є важливими напрямками розвитку української архівної справи [24, с. 139].

Одним із таких напрямів є міжнародна співпраця, що сприяє обміну досвідом, отриманню нових знань і ресурсів. Наприклад, участь у міжнародних програмах, таких як ЮНЕСКО чи ІСА (Міжнародна рада архівів), дозволяє залучати фінансування, підтримку та сучасні методики до архівної діяльності.

Архівна справа охоплює також науково-дослідницький аспект. Архівознавство як наукова дисципліна вивчає методи збереження документів, їхню класифікацію, питання автентичності та цінності. Це сприяє вдосконаленню практичної діяльності архівних установ і забезпечує розвиток архівної теорії [51].

Поняття архівної справи є багатогранним і охоплює широкий спектр діяльності, пов'язаної зі збереженням документальної спадщини. Її значення

виходить далеко за межі професійної сфери, оскільки архіви є джерелом знань, засобом збереження історії та інструментом культурного розвитку. Розвиток архівної справи вимагає постійної адаптації до змін сучасного світу, але її основна мета залишається незмінною – збереження минулого для майбутнього.

Міжнародна співпраця в архівній справі є одним із ключових механізмів збереження культурної спадщини, зміцнення історичної пам'яті та підтримки ефективного управління інформацією на глобальному рівні. У сучасному світі, який характеризується інтеграцією, цифровізацією та глобальними викликами, взаємодія між архівними установами різних країн набуває дедалі більшого значення. Це зумовлено як необхідністю збереження історичних документів і доступу до них, так і прагненням країн співпрацювати у питаннях захисту архівної спадщини в умовах криз, конфліктів та природних катастроф.

Міжнародна співпраця в архівній справі ґрунтується на кількох принципах, серед яких найважливішими є взаємність, прозорість, рівноправність та інклюзивність. Ці принципи відображають сутність такого співробітництва як процесу, що базується на взаємному обміні знаннями, ресурсами та інноваціями. Важливим аспектом є також дотримання етичних норм, зокрема поваги до національних інтересів кожної країни, збереження конфіденційності інформації та забезпечення правового захисту архівних документів [91, с. 27].

Основою міжнародної архівної співпраці є взаємодія через спеціалізовані організації, серед яких провідне місце займає Міжнародна рада архівів (ICA). Ця організація об'єднує архівні установи, професійні асоціації та окремих фахівців, сприяючи їхньому співробітництву через організацію конференцій, тренінгів, обмін досвідом і розробку стандартів. Зокрема, ICA розробила Загальний міжнародний стандарт опису архівів (ISAD(G)), який сприяє уніфікації роботи архівістів у різних країнах.

Ще одним прикладом успішного міжнародного співробітництва є діяльність ЮНЕСКО, яка включає програми зі збереження архівів як частини світової культурної спадщини. Програма «Пам'ять світу», запроваджена ЮНЕСКО, спрямована на збереження документальної спадщини, яка має глобальну цінність. Включення архівних матеріалів до реєстру «Пам'яті світу» забезпечує підвищення рівня обізнаності про їхню важливість і сприяє отриманню додаткових ресурсів для їхнього збереження [91, с. 23].

Не менш важливою є співпраця на регіональному рівні. Наприклад, у рамках Європейського Союзу реалізуються спільні проекти, які сприяють збереженню архівної спадщини та впровадженню цифрових технологій. Програма Europeana дозволяє зробити доступними для широкої аудиторії оцифровані архівні матеріали з різних країн Європи. Такі ініціативи сприяють зміцненню міжкультурного діалогу та розвитку інновацій у сфері архівної справи.

Сучасні виклики, пов'язані з війнами, екологічними катастрофами, пандеміями та кіберзагрозами, висувають нові вимоги до архівної співпраці. Зокрема, під час військових конфліктів архіви можуть зазнавати значних руйнувань, тому міжнародні зусилля з їхнього збереження та відновлення є надзвичайно актуальними. Прикладом таких зусиль є підтримка України у збереженні архівної спадщини в умовах війни. Партнери з різних країн надають фінансову допомогу, технічні засоби та консультації, спрямовані на захист і оцифрування документів, які можуть бути втрачені [35, с. 76].

Особливого значення у сучасному світі набуває використання цифрових технологій. Цифровізація архівів сприяє їхній доступності, але разом із тим ставить питання кібербезпеки та збереження цифрових документів у довгостроковій перспективі. Міжнародна співпраця в цій сфері дозволяє виробляти спільні стандарти, розробляти ефективні засоби захисту даних і обмінюватися найкращими практиками.

У контексті України, яка має багату архівну спадщину та стикається з численними викликами, міжнародна співпраця є важливим інструментом для

вирішення проблем у сфері архівної справи. Українські архіви активно співпрацюють із міжнародними організаціями, такими як ЮНЕСКО, Міжнародна рада архівів, а також із архівними установами інших країн. Це сприяє не лише збереженню архівних фондів, а й зміцненню міжнародного іміджу України як держави, яка дбає про свою культурну спадщину.

Важливою складовою міжнародної співпраці є спільні дослідницькі проекти, які дозволяють вивчати архівні документи, що мають значення для кількох країн. Такі проекти сприяють кращому розумінню спільної історії та допомагають встановлювати історичну справедливість у спірних питаннях. Наприклад, дослідження архівів періоду Другої світової війни та сталінських репресій є важливими для подолання історичних розбіжностей між країнами Східної Європи [61-76].

Окрему увагу слід приділити питанням фінансування міжнародних архівних ініціатив. Як правило, такі проекти потребують значних фінансових ресурсів, які не завжди доступні для окремих країн. У цьому контексті міжнародні грантові програми та фонди, такі як Horizon Europe, відіграють ключову роль. Вони дозволяють забезпечувати необхідну фінансову підтримку для впровадження інноваційних рішень у сфері архівної справи.

Успішність міжнародної співпраці залежить також від рівня професійної підготовки фахівців. Підвищення кваліфікації, обмін досвідом через стажування, участь у конференціях та тренінгах сприяють формуванню спільної професійної культури архівістів і зміцненню мережі професійних контактів [61].

Підсумовуючи, слід зазначити, що міжнародна співпраця в архівній справі є багатогранним процесом, який включає обмін досвідом, розвиток спільних проектів, впровадження інновацій та подолання глобальних викликів. Її сутність полягає у спільних зусиллях різних країн зі збереження історичної пам'яті та забезпечення доступу до неї для майбутніх поколінь. Україна, активно інтегруючись у міжнародний архівний простір, має всі

можливості для того, щоб не лише зберегти свою багату культурну спадщину, але й зробити вагомий внесок у розвиток світової архівної справи.

1.2 Нормативно-правова база підтримки міжнародної архівної співпраці

Архіви є важливим джерелом історичної та культурної пам'яті, їхня втрата може мати незворотні наслідки для ідентичності націй. Міжнародна співпраця у сфері архівів базується на міжнародних угодах, законах та нормативно-правових актах, які регулюють їх збереження, обмін інформацією, реституцію та інші аспекти. Україна, маючи багату архівну спадщину, активно долучається до міжнародних ініціатив, використовуючи національне законодавство та адаптуючи його до міжнародних стандартів.

Нормативно-правова база архівної справи охоплює документи, які регулюють питання культурної спадщини загалом, а також спеціалізовані документи, спрямовані на підтримку архівної діяльності.

Універсальна декларація про архіви (2011). Цей документ закликає держави сприяти збереженню архівів, гарантувати доступ до них та підтримувати архівістів у їхній діяльності. Наприклад, Декларація підкреслює необхідність цифровізації архівів і розвитку міжнародних баз даних. У рамках реалізації цієї декларації багато країн, включно з Україною, розробляють програми оцифрування документів.

Конвенція про охорону всесвітньої культурної і природної спадщини (1972). Цей документ сприяє захисту об'єктів, що мають унікальну культурну цінність, до яких належать і архіви. Завдяки цьому Україна внесла деякі свої архівні колекції до списків ЮНЕСКО, що дозволяє залучати міжнародну підтримку для їх збереження.

Гаазька конвенція про захист культурних цінностей у випадку збройного конфлікту (1954). Документ зобов'язує держави захищати культурні об'єкти, включаючи архіви, під час військових дій. Наприклад, у 2022 році Україна

активізувала участь у додаткових протоколах цієї конвенції, щоб захистити архіви від руйнувань через війну.

Конвенція ЮНЕСКО про боротьбу з незаконним обігом культурних цінностей (1970). Вона регулює реституцію архівних документів, які були незаконно вивезені. Україна неодноразово зверталася до цієї конвенції для повернення архівних матеріалів, викрадених під час Другої світової війни.

Міжнародна архівна співпраця неможлива без діяльності організацій, які координують зусилля різних країн у цій сфері.

Міжнародна рада архівів (ICA). Організація проводить щорічні конференції, створює платформи для обміну досвідом, а також розробляє стандарти архівної діяльності. Україна є членом ICA і бере участь у її проєктах, зокрема у програмі AtoM (Access to Memory), яка допомагає архівам розробляти електронні каталоги [43].

ЮНЕСКО. Організація підтримує оцифрування архівів, розробку програм збереження документів та їх реституції. Наприклад, програма «Пам'ять світу» включає документи з України, що сприяє їхньому міжнародному визнанню та захисту.

Рада Європи. Її ініціативи стосуються гармонізації правових норм у сфері культури та архівів. В рамках проєкту «Common Cultural Heritage» Україна бере участь у створенні регіональних архівних платформ для обміну цифровими копіями документів [25, с. 138].

Нормативно-правове регулювання архівної справи в Україні ґрунтується на таких основних документах:

Закон України «Про Національний архівний фонд та архівні установи». Він визначає статус архівних документів як частини культурної спадщини, регулює їхню міжнародну передачу та захист у рамках ратифікованих конвенцій.

Закон України «Про культуру». Цей акт визначає загальні принципи збереження культурних цінностей, зокрема архівів.

Постанови Кабінету Міністрів України. Наприклад, у 2018 році було прийнято постанову про приєднання України до програми ЮНЕСКО з оцифрування архівів.

Україна активно впроваджує міжнародний досвід і ініціює власні програми для розвитку архівної справи.

Оцифрування архівних документів. У 2019 році Державна архівна служба України розпочала проєкт цифровізації ключових документів за підтримки ЮНЕСКО та ІСА. Це дозволяє створювати резервні копії матеріалів і забезпечувати їх доступність.

Повернення архівів. Україна веде переговори з країнами ЄС щодо повернення архівних матеріалів, вивезених у період Другої світової війни. Наприклад, у 2021 році було успішно повернуто частину документів з Німеччини, що стало можливим завдяки підтримці Ради Європи.

Навчання архівістів. У рамках співпраці з Міжнародною радою архівів Україна організовує тренінги для архівістів з використання новітніх технологій та стандартів опису документів.

Створення міжнародних архівних платформ. У 2022 році було ініційовано проєкт «Архіви без кордонів», який передбачає створення загальної бази даних цифрових копій документів для країн Східної Європи [18, с. 85].

Попри позитивні зрушення, міжнародна архівна співпраця в Україні стикається з такими викликами:

- Відсутність достатнього фінансування. Багато ініціатив залишаються на рівні проєктів через брак коштів.
- Ризики втрати архівів через війну. Зокрема, архіви в регіонах бойових дій потребують термінової евакуації та захисту.
- Недостатнє використання потенціалу міжнародних програм через бюрократичні перешкоди.

Серед перспектив можна виділити:

1. Залучення міжнародних грантів для оцифрування та реставрації документів.
2. Розширення співпраці з країнами ЄС у контексті євроінтеграції.
3. Створення національного архівного хабу, який стане частиною міжнародної мережі обміну даними.

Нормативно-правова база підтримки міжнародної архівної співпраці є основою для збереження архівної спадщини України. Завдяки участі у міжнародних ініціативах Україна зміцнює свої позиції у сфері архівної справи та інтегрується у світову архівну спільноту. Водночас важливим завданням є вдосконалення національного законодавства та активізація використання міжнародного досвіду.

1.3. Основні напрями та форми міжнародної взаємодії архівних установ

Архівні установи є важливими елементами збереження культурної спадщини та інформаційної пам'яті людства. Вони виконують завдання зі збереження, обробки, опису, забезпечення доступу та використання документів, які мають історичну, наукову, культурну чи юридичну цінність. Міжнародна співпраця архівів є невіддільною частиною їхньої діяльності, адже документи нерідко перетинають кордони, а їхнє значення поширюється далеко за межі однієї країни. У цьому контексті особливого значення набуває аналіз основних напрямів та форм міжнародної взаємодії архівних установ.

Одним із ключових напрямів міжнародної співпраці є гармонізація архівних стандартів. Архіви різних країн мають різні підходи до організації, класифікації, зберігання та доступу до документів. Для забезпечення ефективної комунікації між архівними установами, а також для спрощення доступу дослідників до матеріалів, необхідно створювати уніфіковані стандарти. У цьому контексті важливу роль відіграють такі організації, як Міжнародна рада архівів (International Council on Archives, ICA), яка

розробляє і впроваджує міжнародні норми, зокрема стандарти опису документів (наприклад, ISAD(G), ISAAR(CPF)). Завдяки таким стандартам забезпечується уніфікація практик роботи архівів, що сприяє підвищенню прозорості та доступності документів на міжнародному рівні [29, с. 17].

Іншим напрямом міжнародної співпраці є створення спільних проектів у сфері цифровізації архівних фондів. Цифровізація є одним із найбільш перспективних шляхів розвитку архівної справи. Завдяки цифровим технологіям можливо не лише зберегти унікальні документи, але й зробити їх доступними для широкої аудиторії, незалежно від географічного місця розташування користувача. Багато архівів співпрацюють у межах таких ініціатив, як Europeana чи The Digital Public Library of America, які об'єднують цифрові колекції різних країн у єдину базу даних. Це сприяє доступності архівних матеріалів для дослідників, освітян та громадськості, а також допомагає зберігати документи, які могли б бути втрачені через фізичне старіння [30].

Архівна дипломатія є ще одним важливим аспектом міжнародної взаємодії. Ця форма співпраці спрямована на вирішення складних питань, пов'язаних із власністю на архівні документи, які опинилися за межами своїх країн через війни, колоніальні завоювання чи інші історичні події. Такі переговори вимагають дипломатичного підходу, а також врахування інтересів усіх сторін. Наприклад, повернення архівних документів до країн їхнього походження або домовленості про спільне управління архівними колекціями можуть стати прикладом успішної архівної дипломатії.

Навчання та професійний розвиток архівістів також є важливим напрямом міжнародної співпраці. Багато архівних установ організовують спільні навчальні програми, стажування, семінари та конференції для обміну досвідом. Це дозволяє фахівцям з різних країн вдосконалювати свої навички, ознайомлюватися з передовими практиками та новітніми технологіями. Наприклад, програми, організовані ЮНЕСКО чи ІСА, спрямовані на підвищення професійного рівня архівістів, особливо з країн, що

розвиваються, сприяючи вирівнюванню умов роботи архівних установ по всьому світу [36, с. 328].

Ще одним прикладом міжнародної співпраці є робота над спільними тематичними проектами. Архіви нерідко володіють документами, які відображають спільну історію кількох країн. У таких випадках створення спільних виставок, публікацій чи дослідницьких проектів може сприяти кращому розумінню історичних подій. Наприклад, документи про колоніальну епоху чи глобальні конфлікти нерідко є розпорошеними між кількома архівними установами. Спільна робота над цими документами дозволяє створити цілісну картину минулого, що є цінним не лише для істориків, але й для суспільства загалом.

Також міжнародна взаємодія архівних установ включає обмін інформацією про збереження архівних матеріалів. Збереження документів є надзвичайно важливим завданням, адже фізичні носії, на яких вони зберігаються, піддаються впливу часу, кліматичних умов, стихійних лих і людської діяльності. У цьому контексті обмін досвідом щодо новітніх технологій консервації та реставрації, а також спільні дослідження у цій сфері сприяють ефективнішому збереженню документів [40, с. 94].

Однією з інноваційних форм співпраці є використання блокчейн-технологій для архівування даних. Хоча це нова та ще недостатньо досліджена сфера, вона має великий потенціал у забезпеченні автентичності документів і захисті їх від підробок. Міжнародні організації та окремі архіви вже експериментують із впровадженням блокчейн-рішень у свої системи, що відкриває нові горизонти для архівної справи.

Окремо слід відзначити роль міжнародних угод та конвенцій у регулюванні діяльності архівних установ. Такі документи, як Гаазька конвенція про захист культурних цінностей у разі збройного конфлікту (1954 рік) чи Угода про архіви ЮНЕСКО, закладають правову основу для захисту архівів у кризових ситуаціях. Вони також сприяють співпраці держав у питаннях збереження архівної спадщини.

Щодо викликів, які постають перед міжнародною співпрацею архівних установ, слід згадати про питання авторського права, захисту персональних даних та фінансових обмежень. Ці аспекти можуть ускладнювати обмін інформацією та спільну роботу над проектами. Однак сучасні технології та розвиток міжнародного права поступово допомагають знаходити компроміси, які враховують інтереси всіх зацікавлених сторін [42, с. 23].

Таким чином, міжнародна взаємодія архівних установ є багатограним процесом, що охоплює широкий спектр напрямів і форм. Вона сприяє гармонізації стандартів, цифровізації, спільному вирішенню складних історичних питань, професійному розвитку архівістів та збереженню архівної спадщини. Завдяки цій співпраці стає можливим ефективніше зберігати та популяризувати документальну спадщину, яка є важливим джерелом знань для майбутніх поколінь.

Уніфікація стандартів опису, класифікації та збереження документів є одним із ключових напрямів міжнародної взаємодії. Кожна країна має свої історичні традиції, правові рамки та підходи до організації архівної справи, що нерідко створює бар'єри для ефективної комунікації між архівними установами. Для їх подолання необхідно впроваджувати спільні міжнародні стандарти [45, с. 43].

Міжнародна рада архівів (ICA) є центральною організацією, що розробляє та впроваджує ці стандарти. Вона створила низку ключових документів, серед яких найвідомішими є:

- **ISAD(G)** (Міжнародний стандарт архівного опису);
 - **ISAAR(CPF)** (Міжнародний стандарт опису для корпоративних організацій, фізичних осіб і сімей);
 - **ISDF** (Міжнародний стандарт функцій);
 - **ISDIAH** (Міжнародний стандарт опису установ-утримувачів архівів)
- [77, с. 65].

Ці стандарти забезпечують уніфікацію підходів до створення описів архівних матеріалів, що полегшує їх інтеграцію в міжнародні бази даних та сприяє доступності документів для дослідників у всьому світі.

Цифровізація є одним із найбільш динамічних напрямів розвитку архівної справи. Вона включає створення цифрових копій документів, організацію їхнього зберігання, опису та доступу через онлайн-платформи. У цьому напрямі міжнародна співпраця особливо важлива, оскільки оцифровані колекції часто стають частиною глобальних цифрових архівів [23, с. 126].

Серед найбільш відомих міжнародних проектів у цій сфері:

- **Europeana** – європейська цифрова бібліотека, що об'єднує колекції бібліотек, архівів і музеїв країн Європи.
- **The Digital Public Library of America (DPLA)** – аналогічна ініціатива в США.
- **UNESCO Memory of the World Programme** – програма ЮНЕСКО, спрямована на збереження документальної спадщини [29, с. 13].

Ці проекти дозволяють створювати масштабні бази даних, доступні для дослідників і громадськості. Наприклад, дослідник з України може отримати доступ до архівних документів Франції або США, не залишаючи своєї країни. Крім того, цифровізація забезпечує додатковий рівень захисту документів, зменшуючи ризик їхньої втрати через фізичне пошкодження.

Архівна дипломатія зосереджена на вирішенні складних питань, пов'язаних із власністю на архівні документи, які були переміщені внаслідок воєн, колоніальних завоювань чи інших історичних обставин. Ці питання нерідко викликають політичні суперечки, адже архівні документи можуть мати як історичне, так і символічне значення для національної ідентичності.

Прикладом успішної архівної дипломатії є повернення Францією архівних документів, які були вивезені з Алжиру під час колоніального періоду. Інший приклад – домовленості між Німеччиною та країнами Східної Європи щодо спільного доступу до архівів періоду Другої світової війни.

Обмін знаннями та досвідом є важливим аспектом міжнародної взаємодії архівістів. У рамках програм професійного розвитку організовуються:

- міжнародні конференції (наприклад, Міжнародний конгрес архівів);
- стажування для архівістів у провідних установах світу;
- онлайн-курси та семінари [27, с. 87].

Такі програми дозволяють архівістам отримувати доступ до новітніх методик роботи, знайомитися з передовими технологіями та розвивати навички управління великими архівними масивами.

Архіви нерідко зберігають документи, які відображають історію кількох країн. Спільні проекти дають змогу створити повнішу картину минулого. Прикладом є дослідження архівів, пов'язаних із Голодомором в Україні, де залучаються архівні установи різних країн.

Інший приклад – співпраця між архівами США та Японії з метою дослідження документів про Другу світову війну. Такі проекти не лише сприяють науковим відкриттям, але й допомагають побудувати мости між країнами [13].

Впровадження інновацій, зокрема блокчейн-технологій, відкриває нові перспективи для міжнародної архівної співпраці. Блокчейн дозволяє гарантувати автентичність цифрових документів, забезпечуючи їхній захист від підробок. Хоча ця технологія ще перебуває на стадії тестування, вона вже привертає увагу міжнародної архівної спільноти.

Міжнародна взаємодія архівних установ є важливим компонентом збереження та популяризації документальної спадщини людства. Гармонізація стандартів, цифровізація, архівна дипломатія, обмін досвідом і впровадження інновацій створюють нові можливості для розвитку архівної справи.

РОЗДІЛ 2

СУЧАСНИЙ СТАН РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНОЇ СПІВПРАЦІ УКРАЇНСЬКИХ АРХІВІВ

2.1. Реалізація міжнародних проектів та програм за участю українських архівів

Українські архіви відіграють важливу роль у збереженні та популяризації національної та світової документальної спадщини. В умовах глобалізації, інтеграції України до світової спільноти та посилення інтересу до її історії міжнародна співпраця архівних установ стає ключовим напрямом їхньої діяльності. Ця взаємодія сприяє збереженню унікальних документів, гармонізації стандартів, обміну досвідом та реалізації спільних проектів, які розширюють доступ до інформаційних ресурсів. Нижче розглянемо основні міжнародні проекти та програми, у яких беруть участь українські архіви, їхню значущість та результати.

Україна активно залучена до міжнародних ініціатив із цифровізації архівних матеріалів. Цифровізація дозволяє створювати електронні копії документів, що робить їх доступними для широкої аудиторії та сприяє збереженню оригіналів.

Проект Europeana

Європейська цифрова бібліотека Europeana є одним із наймасштабніших проектів, до якого залучені українські архіви. У рамках цього проекту оцифровуються документи, що відображають історію та культуру України, включаючи:

- матеріали про історичні події XX століття;
- етнографічні та культурологічні документи;
- архівні фотографії.

Завдяки участі в Europeana українські архіви змогли представити свою колекцію міжнародній спільноті, посилюючи інтерес до історії та культури України.

Програма ЮНЕСКО «Пам'ять світу»

ЮНЕСКО ініціювало програму «Пам'ять світу» для збереження документальної спадщини, що має глобальне значення. Українські архіви активно долучаються до цієї програми. Серед включених до реєстру «Пам'ять світу» об'єктів є такі, як:

- Архіви Запорізької Січі;
- Літописи Григорія Граб'янки та Самійла Величка;
- Документи Центральної Ради, Української Держави та УНР.

Ця участь сприяє міжнародному визнанню української документальної спадщини як важливої частини світової історії.

Українські архіви беруть участь у спільних дослідженнях, які охоплюють як історичні питання, так і сучасні проблеми архівної справи. Особливого значення набувають проекти, спрямовані на вивчення складних сторінок історії.

Проект зі збереження документів Голодомору

Україна, разом із міжнародними партнерами, реалізує проекти, присвячені дослідженню Голодомору 1932–1933 років. У співпраці з архівами США, Канади та ЄС українські установи працюють над збором, оцифруванням і аналізом документів, які проливають світло на цю трагедію. Зокрема, у рамках таких програм:

- оцифровані дипломатичні звіти та особисті свідчення очевидців;
- створені тематичні бази даних;
- організовано виставки та публікації.

Проект «ReHERIT»

Проект «ReHERIT», підтриманий ЄС, спрямований на збереження культурної спадщини. Архіви, музеї та інші установи України співпрацюють із міжнародними партнерами для збереження історичних матеріалів про

місцеву культуру та громади. Це включає оцифрування матеріалів про єврейську спадщину, вивчення спільної історії народів, які мешкали на території України [9].

Україна є активним учасником міжнародних проектів із дослідження архівів періоду Другої світової війни. У співпраці з архівами Польщі, Німеччини, Ізраїлю та США були проведені масштабні роботи з вивчення документів про Голокост, остарбайтерів, військові злочини та інші аспекти цього періоду.

Міжнародні організації, такі як Міжнародна рада архівів (ICA) та Європейський архівний інститут, організовують навчальні програми та стажування для українських архівістів. Ці ініціативи сприяють підвищенню професійного рівня фахівців, ознайомленню з новітніми технологіями та методиками [36, с. 328].

Серед успішних прикладів:

- стажування українських архівістів у провідних архівних установах Європи;
- участь у конференціях і семінарах, організованих ЮНЕСКО та ICA;
- реалізація навчальних програм у рамках ініціатив «Creative Europe» [84, с. 13].

Важливим аспектом міжнародної взаємодії українських архівів є вирішення питань повернення документів, які були втрачені внаслідок історичних подій. За останні роки було досягнуто прогресу в репатріації архівних матеріалів із Німеччини та інших країн.

Наприклад, повернення до України частини архівів, які були вивезені під час Другої світової війни, стало результатом тривалих переговорів і співпраці. Однак цей процес залишається складним і вимагає подальшого міжнародного діалогу.

Українські архіви поступово інтегрують сучасні технології в свою діяльність. Участь у міжнародних проектах дозволяє застосовувати інноваційні підходи, такі як :

- блокчейн для збереження автентичності цифрових документів;
- автоматизовані системи обробки великих масивів даних;
- створення інтерактивних платформ для доступу до архівних матеріалів [11].

Прикладом є участь у проєкті «E-Archive», який передбачає створення загальноєвропейської платформи для доступу до цифрових архівів.

Міжнародна співпраця українських архівів стикається з низкою викликів:

- недостатнє фінансування, що обмежує можливості участі у великих проєктах;
- правові бар'єри, пов'язані з питаннями авторського права та захисту персональних даних;
- нестача технічного забезпечення для цифровізації великих обсягів документів [22, с. 139].

Однак перспективи залишаються позитивними. Розширення міжнародної взаємодії, впровадження сучасних технологій і активна участь у глобальних ініціативах відкривають нові можливості для українських архівів.

Українські архіви є активними учасниками міжнародних проєктів і програм, що сприяють збереженню, дослідженню та популяризації документальної спадщини. Їхня участь у цифровізації, дослідженнях складних історичних питань, навчальних програмах і репатріації документів підвищує їхню роль у глобальній архівній спільноті. Попри виклики, які стоять перед архівною справою, міжнародна співпраця створює умови для розвитку та інтеграції українських архівів у світовий культурний простір.

2.2 Співпраця українських архівів з міжнародними архівними організаціями

Україна, будучи країною з багатою історією та культурною спадщиною, стикається з численними викликами в сфері архівної справи. Однак,

зважаючи на важливість збереження національної пам'яті та участь у глобальних процесах обміну знаннями, співпраця українських архівів з міжнародними архівними організаціями стала ключовим аспектом розвитку цієї галузі. Участь у міжнародних проектах та ініціативах не тільки сприяє збереженню документів, а й допомагає забезпечити доступ до важливих історичних матеріалів, а також сприяє розвитку архівних технологій і методик. Співпраця з міжнародними архівними організаціями, такими як Міжнародна рада архівів (ICA), ЮНЕСКО, Європейським архівним інститутом та іншими, має важливе значення для модернізації архівної системи України, збереження її історії та інтеграції в міжнародний архівний простір [23, с. 125].

Міжнародна співпраця українських архівів є багатогранним процесом, який охоплює різні аспекти діяльності архівних установ, включаючи збереження та оцифрування архівних матеріалів, участь у міжнародних проектах з обміну досвідом, сприяння розвитку архівної справи, забезпечення доступу до документів, вирішення правових питань та репатріацію культурних цінностей. Українські архіви активно залучені до реалізації міжнародних програм, таких як «Пам'ять світу» (Memory of the World) ЮНЕСКО, проектів із оцифрування архівних фондів, розвитку архівних стандартів, а також до участі в міжнародних конференціях та семінарах.

Одним із основних напрямів міжнародної співпраці є участь українських архівів у програмі «Пам'ять світу», ініційованій ЮНЕСКО. Ця програма спрямована на збереження і захист архівних документів, які мають значення для всієї світової спільноти. Українські архіви активно долучаються до цієї програми, що дає можливість міжнародно визнати важливість збережених матеріалів, таких як документи періоду Голодомору, архіви Української Народної Республіки, документи Запорізької Січі та інші цінні джерела, що мають глобальне значення. Програма «Пам'ять світу» сприяє не тільки збереженню матеріалів, але й їхньому науковому використанню, поширенню

серед дослідників, а також підвищенню інтересу до української історії та культури в міжнародному контексті [77, с. 78].

Іншим важливим напрямом співпраці українських архівів є участь у міжнародних проектах з цифровізації архівних матеріалів. Цифровізація є одним із пріоритетних завдань для архівних установ, оскільки це дозволяє створити резервні копії документів і забезпечити збереження унікальних матеріалів, що підлягають фізичному зношуванню. Участь у таких програмах, як Europeana, забезпечує доступ до українських архівних фондів через онлайн-платформи, де вони можуть бути використані дослідниками з усього світу. Europeana є частиною Європейського союзу цифрових архівів і надає можливість оцифровувати та зберігати матеріали з архівів країн Європи. Ця платформа об'єднує документи з бібліотек, музеїв, архівів і галерей, що дозволяє українським архівам представити свою спадщину на міжнародному рівні, сприяючи її дослідженню та збереженню [84, с. 24].

Окрім того, Україна бере активну участь у проекті «Цифрові архіви Європи» (European Digital Archives), який передбачає створення спільної платформи для оцифрованих архівів європейських країн. Це дозволяє архівам різних країн створювати інтегровані цифрові колекції, що робить доступ до архівних матеріалів більш відкритим і зручним для користувачів. У рамках цієї ініціативи українські архіви мають можливість оцифрувати і представити свої колекції на європейському рівні, отримуючи доступ до найкращих практик та технологій збереження документів. Цифровізація допомагає архівам не лише зберігати матеріали, а й розширювати доступ до них для науковців, дослідників і широкої громадськості.

Міжнародна співпраця з архівними організаціями також охоплює навчання та професійний розвиток архівістів. Українські архівісти регулярно беруть участь у міжнародних конференціях, семінарах, тренінгах та стажуваннях, які проводяться в рамках ініціатив, організованих Міжнародною радою архівів (ICA) та іншими міжнародними організаціями. ICA є однією з провідних міжнародних організацій, яка займається

розробкою архівних стандартів, сприяє розвитку архівної справи та організовує міжнародні заходи для обміну досвідом серед фахівців. Українські архівісти активно залучені до роботи ICA, беручи участь у конференціях, семінарах та форумах, що дає їм змогу ознайомитися з новими підходами до архівної справи, а також поділитися своїм досвідом з іншими країнами [81].

Міжнародна співпраця українських архівів також включає участь у проектах, що сприяють розвитку архівних стандартів. Гармонізація архівних стандартів є важливим аспектом міжнародної взаємодії, оскільки це дозволяє створити єдину систему опису та класифікації архівних матеріалів, що полегшує доступ до них. Міжнародна рада архівів (ICA) розробила ряд стандартів для архівної практики, серед яких міжнародний стандарт архівного опису (ISAD(G)), стандарт опису архівів для фізичних осіб та організацій (ISAAR), а також інші, що сприяють уніфікації процесів архівного опису та доступу до документів. Українські архіви активно долучаються до розробки цих стандартів, що дає змогу інтегрувати українські архіви в міжнародну систему збереження і обміну архівними даними.

Архівна дипломатія є важливою частиною міжнародної співпраці, особливо коли йдеться про повернення архівних матеріалів, що були втрачені або вивезені під час історичних подій, зокрема під час воєн або колоніальних періодів. Україна активно займається питанням репатріації документів, зокрема тих, що були вивезені з території України під час Другої світової війни або в результаті радянської політики. Співпраця з архівами Чехії, Німеччини та інших країн надає можливість повернення втрачених документів, що має велике значення для історії та культурної спадщини України [67; 68]. Водночас архіви України беруть участь у процесах міжнародної архівної дипломатії, намагаючись знайти компроміси та вирішити питання про доступ до документів, що мають спільне історичне значення.

Загалом, співпраця українських архівів з міжнародними архівними організаціями є важливою складовою розвитку архівної справи в Україні. Ця співпраця дозволяє покращити збереження та доступ до архівних матеріалів, сприяє підвищенню кваліфікації архівістів та інтеграції України в міжнародний архівний простір. Участь у міжнародних проектах з цифровізації, архівної дипломатії, стандартизації та збереження документів дає можливість не лише зберегти історію України, а й сприяти її науковому вивченню та популяризації в міжнародному контексті.

2.3 Двостороння співпраця українських архівів з архівними установами країн ЄС

Міжнародна співпраця архівів стала важливим елементом розвитку архівної справи, особливо в умовах глобалізації та інтеграції країн до міжнародних стандартів і ініціатив. Важливу роль у цьому процесі відіграють двосторонні відносини, зокрема співпраця між архівними установами України та країн Європейського Союзу. Україна, будучи частиною європейської історії та культури, має значний архівний потенціал, який потребує ефективної організації, збереження та популяризації, а також участі в глобальних і європейських архівних ініціативах. Співпраця з європейськими архівами не лише сприяє збереженню та поширенню документальної спадщини, а й зміцнює міжнародні зв'язки, допомагає Україні адаптуватися до європейських стандартів та активно долучатись до вирішення глобальних проблем архівної справи.

Співпраця архівних установ є важливим аспектом міжнародних відносин, особливо в умовах глобалізації та інтеграційних процесів, які охоплюють різні сфери національного і міжнародного життя, зокрема, архівну справу. В Україні архіви відіграють важливу роль у збереженні національної історії, культури та документальної спадщини. Однак, через довгі роки політичної ізоляції від європейських інституцій, українські архіви

не мали можливості активно взаємодіяти з архівними установами інших країн. Початок інтеграції українських архівів до міжнародного архівного простору, зокрема в межах Європейського Союзу, став можливим після здобуття незалежності України та в умовах політичних і соціальних змін, що супроводжували цей процес [47, с. 74].

Україна, маючи багатий архівний фонд, що включає в себе документи, пов'язані з різними етапами її історії, зокрема з періодами, коли країна була частиною великих імперій або знаходилася під контролем чужоземних держав, почала шукати шляхи збереження та популяризації цієї спадщини вже після здобуття незалежності. Протягом перших років незалежності Україна виявила необхідність інтеграції своїх архівів у міжнародний контекст, зокрема в архівну систему Європи, що стало однією з важливих цілей в контексті європейської інтеграції.

Перші спроби міжнародної співпраці архівів України з країнами Європейського Союзу можна віднести до середини 1990-х років, коли Україна стала активним учасником міжнародних архівних організацій, таких як Міжнародна рада архівів (ICA), а також підписала низку двосторонніх угод з архівними установами країн ЄС, зокрема з Польщею, Німеччиною, Францією, Великою Британією та іншими. Ці угоди відкрили можливості для обміну досвідом, спільної роботи над архівними проектами, а також для оцифрування та реставрації документів, що стали частиною спільної європейської спадщини [64; 68].

Ключовим фактором, що сприяв розвитку архівної співпраці між Україною та ЄС, стало підписання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом в 2014 році. Цей важливий крок започаткував новий етап співпраці в різних сферах, включаючи архівну справу, оскільки в Угоді про асоціацію йшлося про інтеграцію національних систем архівної справи в європейську інформаційну інфраструктуру та гармонізацію архівних стандартів з європейськими вимогами. Важливими аспектами цього процесу стали збереження та доступ до архівних документів, оцифрування архівів,

покращення умов збереження документальної спадщини, а також налагодження співпраці між архівами різних країн.

Паралельно з розвитком політичних відносин і інтеграцією в Європейський Союз, архівні установи України поступово почали впроваджувати міжнародні стандарти збереження та обробки архівних документів. Це стосувалося як технічних аспектів роботи архівів, таких як цифровізація архівів, так і правових аспектів, зокрема, захисту персональних даних та забезпечення доступу до архівних матеріалів у межах міжнародних угод і стандартів [84, с. 154].

Співпраця з архівами країн ЄС також зосереджувалася на спільних наукових дослідженнях і вивченні спільної історії, зокрема, історії, пов'язаної з Другою світовою війною, Голокостом, тоталітарними режимами та іншими важливими історичними подіями. Така співпраця включала в себе обмін документами та архівними матеріалами, що стосуються спільної історії Європи, а також проведення спільних виставок, конференцій та наукових форумів, які допомогли поглибити взаєморозуміння і зміцнити зв'язки між архівістами різних країн.

Зміна політичного курсу України після Революції Гідності 2014 року, а також прагнення країни до європейської інтеграції, ще більше сприяли розвитку співпраці з архівами країн ЄС. Цей період став важливим для реалізації спільних архівних проєктів, зокрема, в галузі оцифрування архівних документів, створення відкритих електронних баз даних, що дозволяють здійснювати пошук архівних матеріалів на міжнародному рівні, а також розширення доступу до документів, які мають історичне і культурне значення для європейської спільноти [17, с. 49].

Особливо важливим стало зближення архівної політики України з політикою архівних установ країн ЄС в контексті гармонізації законодавства, що регулює питання архівної справи. Це стосується як правил доступу до архівних матеріалів, так і правових норм щодо охорони архівів, збереження

культурної спадщини, а також захисту особистих даних і конфіденційності інформації, що міститься в архівних документах.

З огляду на специфіку української архівної спадщини, особливо важливою була співпраця в межах проектів, які стосуються документів, пов'язаних з періодами репресій, голодоморів, політичних арештів та інших трагічних подій в історії України. Спільні проекти в цій сфері не тільки допомогли в збереженні архівів, але й забезпечили їх доступність для науковців, дослідників та ширшої громадськості. Вони також стали важливим інструментом у процесі міжнародного визнання цих подій як частини європейської та світової історії.

Загалом, історичні передумови та контекст співпраці українських архівів з архівними установами країн ЄС ґрунтуються на декількох основних факторах: політичній зміні в Україні після набуття незалежності, необхідності інтеграції архівів до європейського простору, підписанні Угоди про асоціацію з ЄС, а також спільних ініціативах в рамках міжнародних архівних організацій. В результаті цієї співпраці українські архіви змогли значно покращити свою інфраструктуру, оцифрувати важливі документи, а також підвищити рівень професійної підготовки архівістів, що сприяло розвитку архівної справи в Україні та її інтеграції в європейський архівний простір [22, с. 141].

Таке співробітництво продовжує розвиватися і вимагає подальших зусиль для гармонізації архівної діяльності, зокрема в питаннях законодавства, доступу до документів, а також забезпечення їх збереження і використання у наукових цілях. У майбутньому співпраця між архівами України та Європейського Союзу матиме ще більший вплив на розвиток міжнародних стандартів архівної справи, а також на підвищення рівня збереження європейської та української культурної спадщини.

Зі свого боку, країни ЄС, усвідомлюючи важливість розвитку архівної справи в Україні, активно підтримували ініціативи, спрямовані на

професійну підготовку архівістів, модернізацію архівних процесів та впровадження новітніх технологій в архівну діяльність [91, с. 18].

Одним із важливих напрямів співпраці є організація навчальних програм та стажувань для архівістів в провідних архівних установах країн ЄС. Ці програми дозволяють українським фахівцям отримати практичні навички, ознайомитись з передовим досвідом європейських архівістів та адаптувати ці знання до умов українських архівів. Ось кілька прикладів такої співпраці:

1. Стажування в архівних установах країн ЄС

Програми стажування для архівістів є важливим інструментом для професійного розвитку. Протягом стажувань українські архівісти мають змогу безпосередньо працювати з європейськими колегами, ознайомлюючись з їхніми методами роботи. Такі стажування зазвичай охоплюють питання архівного опису, збереження та реставрації документів, застосування нових технологій для оцифрування та зберігання архівних матеріалів.

2. Підвищення кваліфікації через участь у семінарах і тренінгах

Програми підвищення кваліфікації, що організовуються як на національному, так і на міжнародному рівнях, є основним елементом професійного розвитку архівістів. Українські архівісти регулярно відвідують міжнародні конференції, семінари та майстер-класи, що проводяться європейськими установами. Це дозволяє не лише отримувати нові знання, а й обмінюватись досвідом з колегами з інших країн.

3. Навчальні програми та сертифікаційні курси

В рамках двосторонньої співпраці українські архіви співпрацюють з європейськими навчальними закладами, такими як університети та професійні асоціації. Це дає можливість архівістам України проходити сертифікаційні курси з архівознавства, зокрема з питань цифровізації, управління архівами, збереження культурної спадщини та ін. Навчання, яке проводиться на базі таких закладів, дає архівістам України змогу отримати знання, відповідні європейським стандартам.

4. Проекти, орієнтовані на покращення архівної інфраструктури

Крім традиційного навчання, важливою складовою двосторонньої співпраці є спільні проекти, спрямовані на покращення архівної інфраструктури. Європейські установи надають підтримку українським архівам у впровадженні нових стандартів збереження та доступу до документів, допомагають у розробці архівних програм і електронних систем для обробки даних, що дозволяє архівістам вдосконалювати свої навички у сфері інформаційних технологій [23, с. 126].

Одним із найбільших досягнень співпраці між українськими архівами та архівними установами ЄС є впровадження інноваційних підходів до навчання архівістів. Зокрема, інтернет-платформи для дистанційного навчання, онлайн-курси та вебінари, які стали доступними завдяки розвитку цифрових технологій, значно спрощують процес навчання для архівістів, які мають обмежений доступ до традиційних освітніх установ. Європейські архіви активно використовують ці новітні методи навчання для обміну знаннями та досвідом між архівістами різних країн.

Архівна дипломатія та репатріація документів є важливими аспектами міжнародних відносин у сфері архівної справи. Вони охоплюють процеси повернення національних архівних матеріалів, що були переміщені або вивезені під час різних історичних подій, а також співпраці між країнами для забезпечення збереження та доступу до цінних документів. У випадку України ці питання набувають особливої значущості, враховуючи багатий історичний контекст, включаючи періоди, коли значні архівні колекції були вивезені з території України або опинилися в іноземних архівних установах. У цьому контексті архівна дипломатія та репатріація документів стають важливими інструментами в процесах інтеграції України в європейський архівний простір, розвитку двосторонньої співпраці з країнами Європейського Союзу та реалізації культурних та наукових ініціатив [47, с. 74].

Архівна дипломатія, зокрема у контексті співпраці з архівними установами країн ЄС, є надзвичайно важливим інструментом для повернення

документів, які мають історичну та культурну цінність для України. Цей процес тісно пов'язаний з міжнародними угодами, договорами, а також з розвитком архівної інфраструктури та забезпеченням доступу до архівних матеріалів.

Репатріація архівних документів – це складний і тривалий процес, який включає низку юридичних, політичних та технічних аспектів. Повернення документів, що були вивезені під час історичних катаклізмів, таких як Друга світова війна, нацистська окупація, радянський період або інші періоди, вимагає ретельної роботи з різними міжнародними архівними інституціями, зокрема з архівами країн ЄС.

Перш за все, репатріація документів вимагає правової основи. Для цього проводяться переговори між урядами різних країн, укладаються двосторонні угоди, що регулюють повернення архівних матеріалів. Україна бере участь у різноманітних міжнародних угодах, таких як Конвенція ЮНЕСКО про захист культурних цінностей у разі збройних конфліктів, яка є основою для захисту і повернення архівних матеріалів.

У випадку з документами, що були вивезені під час Другої світової війни, українські архівісти співпрацюють із архівами Німеччини, Польщі, Франції та інших країн ЄС, де зберігаються документи, що мають важливе значення для історії України. Одним із найбільших досягнень є повернення частини архівних матеріалів з Німеччини, які стосуються української території [70].

Особливо складними є питання повернення документів, що були вивезені з території України під час нацистської окупації. Це стосується не лише документів, пов'язаних з адміністративною діяльністю нацистського режиму, а й матеріалів, що належать українським установам і громадянам. У таких випадках, окрім юридичних питань, постають етичні питання, пов'язані з правами власності на ці документи та їхнім значенням для національної пам'яті.

РОЗДІЛ 3

МІЖНАРОДНІ ТЕНДЕНЦІЇ СПІВПРАЦІ ЗІ ЗБЕРЕЖЕННЯ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ

3.1 Інноваційні технології та методи у справі збереження архівної культурної спадщини

Збереження архівної культурної спадщини є важливим аспектом не тільки національної, а й світової культурної політики. Архіви як основні сховища документальної спадщини відіграють ключову роль у збереженні історії, культури, науки та інших аспектів людського розвитку. Проблеми збереження архівних матеріалів стають дедалі актуальнішими у зв'язку з швидким розвитком технологій, зміною клімату, техногенними катастрофами та іншими загрозами. Сучасні архівні установи стикаються з численними викликами у збереженні документів, що відображають національну та світову історію, а тому розробка інноваційних технологій і методів у справі збереження архівної культурної спадщини стає надзвичайно важливою.

У цьому контексті міжнародна співпраця набуває важливого значення. Взаємодія між країнами і архівними установами дозволяє об'єднувати ресурси, знання, досвід і технології для ефективного збереження культурної спадщини. Спільні зусилля дозволяють вирішувати проблеми, які не можуть бути подолані лише на національному рівні, і стимулюють обмін найкращими практиками у галузі архівознавства.

Інноваційні технології та методи збереження архівних матеріалів є ключем до збереження культурної спадщини для майбутніх поколінь. Оцифрування архівних матеріалів, використання новітніх методів збереження документів, таких як консервація та реставрація, застосування автоматизованих систем для обробки архівної інформації – всі ці аспекти набувають особливої актуальності в умовах інтенсивного розвитку технологій та глобалізації. Крім того, міжнародна співпраця дозволяє

забезпечити стандартизацію процесів збереження і забезпечити доступ до архівних матеріалів на глобальному рівні [53].

Однією з основних проблем у збереженні архівної культурної спадщини є старіння та деградація матеріалів, з яких виготовляються документи. Папір, на якому зберігаються документи, піддається впливу вологи, температури, ультрафіолетового випромінювання, хімічних реакцій, що призводить до його руйнування. Інші матеріали, такі як пергамент або фільм, також стикаються з подібними проблемами, які можуть суттєво обмежити можливість їх збереження в оригінальному вигляді. Для боротьби з цими проблемами в архівній справі застосовуються різноманітні методи, зокрема використання хімічних сполук для стабілізації матеріалів, консерваційні методи та реставраційні технології, що дозволяють відновити втрачену частину документа або захистити його від подальшого руйнування.

Іншим важливим аспектом є зміни, які відбуваються внаслідок розвитку цифрових технологій. Оцифрування архівних матеріалів є одним із найбільш ефективних способів збереження документів. Цей процес включає сканування або фотографування документів у високій роздільній здатності з подальшою обробкою та збереженням у цифровому форматі. Оцифрування дозволяє не лише зберегти документ в електронному вигляді, але й зробити його доступним для користувачів по всьому світу. Водночас важливо забезпечити належний рівень захисту оцифрованих матеріалів, зокрема шляхом використання технологій збереження даних, таких як архівація на носіях з високою надійністю, криптографічний захист і регулярні копії [42, с. 21].

Впровадження цифрових технологій дозволяє створювати інтерактивні архіви, до яких можна отримати доступ через інтернет. Такі платформи можуть включати документи, фотографії, відео, карти та інші матеріали, що дають змогу досліджувати історію та культуру без необхідності фізичного доступу до архівних приміщень. Наприклад, проект Europeana, який являє собою цифрову платформу для доступу до культурної спадщини Європи, є

яскравим прикладом того, як технології можуть допомогти зберігати і надавати доступ до архівних матеріалів. Українські архіви також активно залучаються до цього проекту, що дозволяє міжнародній спільноті ознайомитися з документами, що зберігаються в Україні, а також отримати доступ до важливих матеріалів через цифрові платформи.

Також важливим елементом інноваційних технологій у збереженні архівних матеріалів є використання технологій блокчейн для збереження автентичності документів. Блокчейн, як дистрибутивна реєстраційна технологія, може забезпечити відстеження змін та підтвердження оригінальності документа. Використання блокчейну в архівах дозволяє створювати безпечні і незмінні електронні копії документів, що може значно знизити ризик підробок і втрат.

Реставрація та консервація архівних матеріалів є важливою частиною збереження культурної спадщини. Ці процеси мають на меті не тільки відновлення зовнішнього вигляду документів, але й збереження їхніх історичних, юридичних та культурних цінностей. Реставрація документів вимагає високого рівня спеціалізованих знань і навичок, а також застосування сучасних методів і матеріалів. Інноваційні технології в цій галузі включають використання лазерної технології для очищення документів, застосування новітніх матеріалів для зміцнення паперу та інші методи, що дозволяють покращити якість реставрації та зменшити ризики пошкодження документів [26, с. 81].

У контексті міжнародної співпраці інноваційні методи збереження архівної спадщини стають особливо важливими. Міжнародні організації, такі як ЮНЕСКО, Міжнародна рада архівів (ICA), Європейський архівний інститут, активно підтримують проекти, спрямовані на збереження культурної спадщини. Одним із таких проектів є програма ЮНЕСКО «Пам'ять світу», яка спрямована на збереження документів, що мають глобальне значення. Цей проект дозволяє надавати міжнародну підтримку у

збереженні архівних матеріалів, що мають важливу культурну, історичну або наукову цінність для людства.

Збереження архівної культурної спадщини також передбачає не лише фізичну консервацію, але й надання доступу до архівних матеріалів. Зараз все більше уваги приділяється створенню відкритих цифрових архівів, що дозволяють користувачам з будь-якої точки світу доступатися до архівних матеріалів без фізичного відвідування архівних установ. Важливими інструментами для цього є платформи на кшталт Europeana, а також спеціалізовані національні та міжнародні проекти, що дозволяють оцифровувати документи та створювати інтерактивні архіви [35, с. 45].

Таким чином, інноваційні технології та методи у справі збереження архівної культурної спадщини мають надзвичайно важливе значення для розвитку архівної справи у глобальному контексті. Вони не тільки дозволяють зберігати документи в належному стані, але й забезпечують доступ до них для користувачів по всьому світу, що сприяє поглибленню розуміння історії, культури та науки. Міжнародна співпраця в цій галузі дозволяє об'єднати зусилля архівістів та фахівців зі збереження культурної спадщини з різних країн, забезпечуючи створення ефективних та інноваційних методів для збереження важливих архівних матеріалів для майбутніх поколінь.

3.2 Шляхи вдосконалення міжнародної співпраці українських архівів

Міжнародна співпраця українських архівів є важливим напрямом у розвитку архівної справи, оскільки забезпечує збереження культурної спадщини, підвищення рівня наукових досліджень та створення умов для взаємодії з міжнародними архівними установами. Україна має багатий архівний потенціал, але для ефективної міжнародної співпраці необхідно

вжити ряд заходів, спрямованих на вдосконалення організаційних, правових та технічних аспектів цієї діяльності.

Одним із основних шляхів вдосконалення міжнародної співпраці є удосконалення нормативно-правової бази, яка регулює обмін архівними документами на міжнародному рівні. Для цього Україна повинна активно брати участь у міжнародних угодах та ініціативах, таких як Міжнародна рада архівів (ICA), і підписувати двосторонні угоди з іншими країнами щодо обміну архівними матеріалами та спільних проєктів. Це дозволить зберегти та доступно представляти на міжнародному рівні унікальні українські архівні ресурси, а також сприятиме кращому обміну досвідом із зарубіжними колегами.

Важливою складовою є модернізація архівної інфраструктури. Сучасні архіви повинні забезпечувати можливість електронного зберігання та доступу до документів, що відповідає міжнародним стандартам. Впровадження новітніх технологій, таких як системи електронного документообігу, автоматизовані системи управління архівами та цифрові платформи для обміну даними, дозволить не лише спростити обмін інформацією, але й підвищити рівень збереження архівних матеріалів. Оцифрування архівів має велике значення для забезпечення доступу до документів, особливо для міжнародних дослідників, а також у випадку збереження оригіналів у разі стихійних лих або техногенних катастроф [33, с. 64].

У контексті міжнародної співпраці особливо важливим є розвиток спільних архівних проєктів. Українські архіви можуть активно долучатися до міжнародних програм з оцифрування та каталогізації документів, а також до створення єдиних баз даних, які дозволяють проводити взаємний обмін інформацією. Важливо, щоб в Україні були створені умови для участі в таких проєктах: надання доступу до архівних матеріалів, проведення необхідних наукових досліджень, організація спільних виставок або конференцій. Це сприятиме як підвищенню рівня наукових досліджень в Україні, так і

полегшенню доступу до українських архівних матеріалів на міжнародному рівні.

Іншим важливим аспектом є розвиток професійних відносин між архівістами України та їхніми закордонними колегами. Українські архівісти повинні активно брати участь у міжнародних конференціях, семінарах, навчальних програмах і тренінгах, що дозволяє обмінюватися досвідом, обговорювати сучасні тенденції у галузі архівної справи, а також налагоджувати наукові та професійні контакти. Участь у таких заходах також допоможе покращити кваліфікацію архівістів, сприятиме професійному розвитку та підвищенню престижу українських архівів на міжнародному рівні.

Не менш важливим є питання доступу до архівних матеріалів для міжнародної спільноти. Розширення доступу до архівних фондів через створення електронних баз даних, каталогів і відкритих онлайн-ресурсів зробить архіви України більш доступними для дослідників, які працюють за кордоном. Відкриття архівів і активне використання сучасних комунікаційних засобів дозволить українським архівам залучати міжнародних користувачів, що значно підвищить їхню популярність та сприятиме науковому обміну [91, с. 21].

Важливим фактором у розвитку міжнародної співпраці є підвищення обізнаності про архіви України серед міжнародної спільноти. Це можна досягти через участь в міжнародних архівних виставках, публікації в міжнародних наукових журналах, а також через активну роботу з міжнародними організаціями, що займаються охороною культурної спадщини. Встановлення партнерських відносин з великими архівами світу, такими як архіви США, Великої Британії, Німеччини, Франції, дозволить Україні не лише покращити співпрацю, а й отримати доступ до важливих ресурсів для своїх архівів.

Одним з важливих елементів вдосконалення міжнародної співпраці є також сприяння розвитку архівного туризму. Україна має багаті архівні

ресурси, які можуть зацікавити іноземних туристів та дослідників. Організація екскурсій, навчальних програм та інтернет-платформ для знайомства з архівними колекціями сприятиме не лише популяризації архівної справи, але й розвитку культурних зв'язків між Україною та іншими країнами [21, с. 15].

Насамкінець, міжнародна співпраця українських архівів має велике значення для збереження культурної спадщини, розвитку наукових досліджень, а також для підвищення іміджу України на міжнародній арені. Для досягнення ефективного результату необхідно створити умови для системної, комплексної роботи в цих напрямках, зокрема, через вдосконалення нормативно-правових актів, розвиток сучасних технологій, активну участь у міжнародних проектах та ініціативах, а також за допомогою підвищення кваліфікації фахівців і популяризації українських архівів на міжнародному рівні.

3.3. Стратегія розвитку міжнародної взаємодії у сфері збереження архівної культурної спадщини України

Розвиток міжнародної взаємодії у сфері збереження архівної культурної спадщини України є стратегічним завданням, яке вимагає комплексного підходу та довгострокового планування. Одним із ключових напрямів є інтеграція українських архівів у міжнародні інформаційні системи та бази даних. Це дозволяє забезпечити більшу видимість українських архівних колекцій на міжнародній арені та полегшити доступ до них [55, с. 67].

Вагомим стратегічним напрямом варто визначити розвиток міжнародного співробітництва у сфері оцифрування архівних документів. Це включає як обмін досвідом та технологіями, так і реалізацію спільних проектів з питань оцифрування архівних колекцій міжнародного значення [43, с. 23].

Вивченням кращих світових практик, розробкою рекомендацій щодо впровадження інноваційних методів збереження документів, а також вирішенням складних питань, пов'язаних з реституцією культурних цінностей покликані займатися міжнародні експертні групи. До таких спільнот прагне долучати своїх архівістів і українська сторона, щоб отримати новий досвід та заявити про себе у цьому секторі співпраці.

Організація міжнародних навчальних програм, стажувань, майстер-класів від провідних світових експертів передбачає реалізацію міжнародного співробітництва у сфері підготовки фахівців з консервації та реставрації архівних документів [16, с. 91].

Цей напрям роботи враховує сучасні технічні досягнення та технологічні вдосконалення у галузі архівної справи та удоступнення архівної інформації.

Окремо варто виділити наступний пріоритетний напрям співпраці як створення міжнародних фондів для фінансування проєктів зі збереження архівної культурної спадщини. Такі фонди сприяють розвитку грантових програм підтримки галузі, покликані фінансово підтримувати або надавати матеріально-технічну допомогу з питань консервації та реставрації документів, створення сучасних систем зберігання, проведення досліджень у сфері збереження культурної спадщини [28, с. 145].

Напрямок розвитку системи міжнародної безпеки архівних документів та інформації передбачає обмін досвідом у справі створення систем фізичної та інформаційної безпеки архівів, розробку спільних планів дій у надзвичайних ситуаціях, створення міжнародних систем резервного копіювання важливих документів [94, с. 68].

В умовах диджиталізації суспільного та культурного життя держави та розвитку електронного документообігу актуалізується питання створення та використання електронних архівів. Колективна робота учасників міжнародної співпраці у цьому питанні передбачає розробку спільних стандартів для створення та зберігання електронних документів, обмін

досвідом у сфері управління електронними архівами, створення міжнародних платформ для забезпечення довгострокового зберігання електронних документів [54, с.87].

Дотичним тут виступає і розвиток міжнародного співробітництва у сфері використання штучного інтелекту та машинного навчання для роботи з архівними документами, що передбачає розробку алгоритмів для автоматичного розпізнавання та класифікації документів, створення систем інтелектуального пошуку в архівних базах даних [20, с. 56].

Потреба популяризації архівної культурної спадщини, налагодження тісної документно-інформаційної комунікації з сучасним вимогливим користувачем є окремим напрямом розвитку спільних міжнародних проєктів у вигляді виставок архівних документів, створення спільних освітніх програм для школярів та студентів, розробку інноваційних методів представлення архівних матеріалів широкій публіці та багато іншого [92, с. 89].

Обробка інформації та використання архівних документів у науковій діяльності визначає потребу створення міжнародних наукових колективів для дослідження архівної культурної спадщини. Вони покликані займатися вивченням документів, що мають міжнародне значення, розробкою нових методів аналізу архівних матеріалів, підготовкою міжнародних наукових публікацій [34, с. 143].

Правове регулювання архівної діяльності, забезпечення чіткого нормативно-правового поля для налагодження спільної роботи у міжнародній площині включає гармонізацію національного законодавства з міжнародними нормами, розробку міжнародних угод щодо обміну архівними документами, вирішення правових питань, пов'язаних з доступом до архівних матеріалів [24, с. 112]. Прозорість умов діяльності та доступність інформації виступають основою рівноваги та партнерства у розвитку спільних проєктів.

У справі налагодження міжнародної співпраці виділяється потреба використання єдиної системи моніторингу стану збереження архівних

документів, що дозволяє оперативно виявляти проблеми та загрози для збереження культурної спадщини, координувати зусилля різних країн у вирішенні цих проблем [16, с. 91].

Напрямок розвитку архівної освіти, підготовки кваліфікованих спеціалістів архівістів, узгодження фахових вимог до рівня підготовки працівників архівної галузі визначає перспективи подальшого розвитку галузі та архівної системи в цілому. Тут передбачено можливості створення міжнародних освітніх платформ, розробка спільних навчальних курсів, організація міжнародних конкурсів та олімпіад з використанням архівних матеріалів [24, с. 112].

Проблема гарантування вільного доступу особливої групи користувачів – людей з інвалідністю, до архівних документів в умовах вдосконалення програми інклюзії потребує від світової спільноти розробки спеціальних технологій та методик, обміну досвідом у сфері створення інклюзивних архівних сервісів та оформлення їх у вигляді нормативно-правового гарантування рівних прав і доступу до інформації.

Для України сьогодні особливо актуальним є напрям архівної співпраці з питань створення міжнародних механізмів швидкого реагування задля збереження архівних документів у зонах конфліктів та природних катастроф. Це дозволить забезпечити збереження культурної спадщини в екстремальних умовах та координувати міжнародні зусилля для її захисту, заявити і зафіксувати злочини агресора та організувати надійну систему покарання винуватого і працювати у напрямі відшкодування нанесених матеріальних і інтелектуальних втрат.

Архіви є важливою частиною культурної спадщини кожної нації, що зберігають історію, пам'ять та ідентичність народу. В Україні архівна спадщина є не лише цінною для національної історії, але й для світової культури в цілому. Оскільки архівні документи відображають важливі етапи історичного розвитку, культурні, соціальні та політичні процеси, їх збереження та доступ до них має глобальне значення.

Міжнародна взаємодія у сфері збереження архівної культурної спадщини набуває особливої важливості в умовах глобалізації, коли сучасні технології та міжнародні стандарти відкривають нові можливості для збереження та популяризації архівів. Проте на шляху до ефективного збереження архівної спадщини виникає ряд проблем, пов'язаних з фінансуванням, доступом до ресурсів, а також із законодавчими та культурними відмінностями між країнами.

Стратегічні напрями розвитку міжнародної взаємодії у сфері збереження архівної спадщини.

1. Міжнародні організації та програми збереження архівів

Важливу роль у забезпеченні міжнародної взаємодії в архівній сфері відіграють міжнародні організації, такі як ЮНЕСКО, Міжнародний архівний союз (ICA), Міжнародний центр по збереженню та реставрації архівів та інші. Ці організації визначають міжнародні стандарти для архівів, сприяють інтеграції сучасних технологій в архівну справу та створюють програми для збереження документальної спадщини.

ЮНЕСКО активно підтримує програми, спрямовані на збереження архівів і бібліотек у всьому світі, зокрема програму «Пам'ять світу», яка займається охороною значущих архівних документів. Україна є частиною цієї програми, і деякі архіви української культури вже внесені до світової спадщини.

2. Технічне забезпечення та цифровізація архівів

Останнім часом важливою складовою міжнародної співпраці в збереженні архівної спадщини є використання новітніх технологій. Цифровізація архівних матеріалів, їх оцифрування та створення цифрових архівів дозволяє не лише зберігати архіви, але й зробити їх доступними для світової спільноти.

Створення цифрових архівів дозволяє знизити ризики знищення документів через фізичні фактори, а також сприяє збереженню доступу до документів у випадку природних катастроф чи технічних аварій.

3. Міжнародна співпраця у сфері обміну досвідом та навчання

Важливим аспектом міжнародної співпраці є обмін досвідом між країнами щодо найкращих практик у збереженні архівної спадщини. Україна активно бере участь у міжнародних форумах, конференціях та навчальних програмах, що організовуються міжнародними організаціями.

Особливу роль відіграють програми навчання для архівістів та спеціалістів в галузі збереження культурної спадщини. В Україні за участю міжнародних партнерів проводяться курси та семінари, спрямовані на підвищення кваліфікації фахівців.

4. Законодавчі аспекти міжнародної взаємодії

Одним із ключових напрямів міжнародної співпраці є погодження законодавчих норм і етичних стандартів щодо збереження архівів. Різні країни мають свої національні закони та практики, що стосуються охорони архівних матеріалів. У цьому контексті важливо встановити спільні міжнародні стандарти, які забезпечать ефективне збереження та обмін архівами між державами.

На міжнародному рівні визнання архівів як культурного спадку, а також права на збереження і доступ до них, потребує укладення відповідних угод між країнами та установами, що займаються архівною справою.

5. Фінансування та міжнародна підтримка проектів збереження архівів.

Стратегії збереження архівної спадщини часто стикаються з проблемами фінансування. Одним з важливих напрямів міжнародної співпраці є залучення міжнародних грантів, фінансування від міжнародних організацій і фондів для реалізації проектів, пов'язаних із збереженням архівів. Українські архіви також беруть участь у таких програмах, отримуючи ресурси для оцифрування, реставрації та збереження архівів.

Одним з таких проектів є співпраця з міжнародними фондами, які фінансують реставрацію архівів та допомагають у забезпеченні доступу до них через новітні технології.

6. Збереження архівної спадщини в умовах політичних та соціальних змін

Україна, як країна, що пережила численні політичні зміни, війни та окупації, стикається з проблемами збереження архівної спадщини в умовах нестабільності. Важливим напрямом міжнародної взаємодії є сприяння захисту архівів в умовах кризових ситуацій.

Український досвід у збереженні архівів під час конфліктів може стати важливим елементом обміну досвідом для інших країн, що переживають подібні проблеми.

7. Збереження національної ідентичності

Архіви не лише зберігають інформацію, але й є важливими елементами національної ідентичності. Міжнародна взаємодія повинна враховувати цю важливу роль архівів у збереженні культурної самобутності. Збереження архівів допомагає не лише зберігати факти, але й підтримувати пам'ять про культурні традиції, мовну спадщину, а також інші аспекти національної ідентичності [47, с. 74].

Міжнародна взаємодія у сфері збереження архівної культурної спадщини є важливим аспектом культурної політики, що сприяє не тільки збереженню національної історії та традицій, а й обміну досвідом між країнами для ефективного збереження архівних документів. Стратегічні напрями, такі як цифровізація архівів, міжнародні організації та фінансова підтримка, мають вирішальне значення для подальшого розвитку цієї сфери.

Розвиток міжнародної співпраці в сфері архівної спадщини дозволить зберегти важливі історичні документи та культурні пам'ятки для майбутніх поколінь, одночасно забезпечуючи їх доступність для всього світу.

ВИСНОВКИ

Процес збереження архівної культурної спадщини є важливою складовою національної культури, а також надзвичайно важливим елементом міжнародних відносин. Завдяки розвитку глобалізаційних процесів та новітнім інформаційно-комунікаційним технологіям, архіви все більше залучаються до міжнародних ініціатив, що дозволяє не тільки зберігати архівні документи, а й активно співпрацювати на міжнародному рівні з архівами інших країн. Україна, зокрема, прагне інтегруватися в міжнародне архівне співтовариство, що передбачає участь у різних міжнародних організаціях та програмах, спрямованих на захист архівної спадщини, зокрема в умовах сучасних політичних та економічних викликів.

Одним із основних напрямів міжнародної співпраці українських архівів є участь у діяльності міжнародних архівних організацій, таких як Міжнародна рада архівів (ICA), де Україна бере активну участь в роботі робочих груп і комітетів. Співпраця в рамках цих організацій забезпечує доступ до міжнародних стандартів архівної справи, нових методів збереження архівних документів, а також можливість обміну досвідом з архівами інших країн. Зокрема, участь в таких міжнародних програмах, як «Міжнародна програма з охорони архівних документів», сприяє підтримці та реставрації унікальних архівних колекцій, які є частиною культурної спадщини України.

Іншим важливим аспектом є співпраця українських архівів із сусідніми країнами, зокрема Польщею, Словаччиною, Угорщиною, Румунією та Росією, що є необхідною для збереження спільної історичної та культурної пам'яті, оскільки багато архівних документів мають спільне походження та можуть відображати історичні події, важливі для кількох країн одночасно. Такі проекти часто включають створення спільних архівних баз даних, обмін оцифрованими архівами та участь в міжнародних виставках, які демонструють спільні архівні колекції.

Окрему увагу слід приділити процесу оцифрування архівних документів, який є невід'ємною частиною міжнародного співробітництва. Оцифровані документи стають доступними не лише для українських користувачів, а й для міжнародної спільноти. Це дає змогу значно розширити коло дослідників та зацікавлених осіб, сприяючи розвитку наукових досліджень, які мають міждисциплінарний характер, включаючи історію, політологію, соціологію та інші галузі.

Збереження архівної культурної спадщини потребує також залучення іноземних фахівців для проведення реставраційних робіт. Українські архіви активно працюють над залученням міжнародної допомоги та експертних груп для покращення умов зберігання архівних матеріалів. Міжнародні донорські програми сприяють фінансуванню реставраційних проектів, зокрема завдяки співпраці з міжнародними організаціями, такими як ЮНЕСКО та різними фондами, що спеціалізуються на збереженні культурної спадщини.

Співпраця українських архівів також з міжнародними музеями та бібліотеками є важливим елементом обміну культурними цінностями. Спільні виставки, обмін документами, участь у міжнародних архівних конференціях та форумах дозволяють представити архівні колекції на міжнародній арені, залучаючи нових дослідників і сприяючи визнанню значення архівної спадщини України в світовому контексті.

Також важливо зазначити, що розвиток міжнародної співпраці українських архівів передбачає створення національних та міжнародних мереж для захисту архівних матеріалів від ризиків, зокрема від війни, природних катастроф та терористичних актів. Наприклад, проекти щодо переведення архівів у цифровий формат дають змогу зберегти документи в разі фізичного знищення чи пошкодження оригіналів.

Завдяки міжнародній співпраці українські архіви отримують можливість створювати доступні та відкриті архіви, які відповідають світовим стандартам збереження та доступу до архівних матеріалів. Це також сприяє

розвитку прозорості в управлінні архівами, покращує обмін інформацією між архівними установами різних країн та підвищує рівень обізнаності щодо української культурної спадщини серед міжнародної спільноти.

Підсумовуючи, можна сказати, що міжнародна співпраця архівів України є важливим аспектом не тільки для збереження національної архівної спадщини, але й для сприяння глобальному культурному обміну та розвитку науки. Взаємодія з міжнародними архівними організаціями та іншими країнами дозволяє підвищити рівень збереження та доступу до архівних матеріалів, забезпечуючи надійний захист архівної спадщини в умовах сучасних глобальних викликів. Враховуючи значущість архівів для культурної та історичної ідентичності націй, можна стверджувати, що подальший розвиток міжнародної співпраці в цій сфері є важливим завданням для України, яке потребує як підтримки на державному рівні, так і активної участі фахівців у міжнародних ініціативах.

ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ

1. Закон України «Про інформацію» від 02.10.1992 р. № 2657-X
URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2657-12>
2. Закон України «Про Національний архівний фонд та архівні установи» від 24.12.1993 р. (№ 3814-XII); нова редакція Закону від 13 грудня 2001 р. (№ 2888-III). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3814-12>
3. Закон України «Про культуру» від 14.12.2010 р. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2778-17/page>
4. Наказ Державної архівної служби України від 11 листопада 1999 р. № 67 «Про затвердження Порядку здійснення централізованого державного обліку документів культурної спадщини, що знаходяться за кордоном, та документів іноземного походження, що стосуються історії України». *Офіційний веб-портал Державної архівної служби України*. URL: <http://www.archives.gov.ua/Law-base/Regulations/index.php?order-1999-67>
5. Наказ № 4 Державної архівної служби України з оголошенням рішення колегії Держкомархіву України від 23 січня 2001 р. «Про створення баз даних на зарубіжні документи історико-культурної спадщини України та документи іноземного походження з історії України». *Офіційний вебпортал Державної архівної служби України*. URL: <http://www.archives.gov.ua/Law-base/SCAU/index.php?2001-4>
6. Наказ Державної архівної служби України з оголошенням рішення колегії Держкомархіву України від 27 листопада 2002 р. № 87 «Про підготовку основних засад міжвідомчої Програми «Архівна спадщина української еміграції та діаспори XX ст.». *Офіційний веб-портал Державної архівної служби України*. URL: <http://www.archives.gov.ua>
7. Наказ Державної архівної служби України з оголошенням рішення колегії Держкомархіву України від 22 грудня 2006 р. № 168 «Про виявлення зарубіжної архівної україніки державними архівними установами України». *Офіційний веб-портал Державної архівної служби України*. URL:

<https://old.archives.gov.ua/Law-base/SCAU/index.php?2006-168>

8. Архівна україніка URL: <http://surl.li/wyalbr>
9. Архівні фонди Центрального державного архіву зарубіжної україніки. URL: <http://surl.li/wyalbr>
10. Вісник Державної архівної служби України // Офіційний вебпортал Державної архівної служби України. URL::<http://www.archives.gov.ua/Publicat/Visnyk>
11. Міжнародні контакти та співробітництво // Офіційний вебпортал Державної архівної служби України. URL: <http://www.archives.gov.ua/International>
12. Довідка. Міжнародні контакти та співробітництво // Офіційний вебпортал Державної архівної служби України. URL: <http://www.archives.gov.ua/International/>
13. Довідка про стан і перспективи міжнародного співробітництва Державної архівної служби, СФД та державних архівних установ // Офіційний вебпортал Державної архівної служби України. URL:: http://www.archives.gov.ua/Law-base/SCAU/2012_86_dovidka.pdf
14. Національна архівна інформаційна система «Архівна та рукописна україніка» (1991-1996) // Офіційний вебпортал Державної архівної служби України. URL: <http://www.archives.gov.ua/BranchProgs/Programa.php>
15. Офіційний веб-портал Державної архівної служби України. URL: <http://www.archives.gov.ua/>
16. Білоус Л.В. Спільні архівні виставки як форма міжнародного культурного діалогу. *Архівознавство*. 2021. Вип. 12. С. 86-101.
17. Боряк Т. «Архівна україніка»: до питання про еволюцію наукового напрямку. *Вісник Центрального державного архіву зарубіжної україніки*. К., 2012. Вип. 1. С. 47-58.
18. Боряк Г., Дубровіна Л. Архів Українського Вільного Університету в Мюнхені: попередній огляд фондів. *Архіви України*. 2004. № 4-6. С. 84-93.

19. Боряк Т. Організаційно-фінансові засади функціонування еміграційних інституцій у Чехо-Словацькій Республіці в 1920-1930-х рр. (за фондами ЦДАВО України) . *Архіви України*. 2004. № 4-6. С. 175-184.
20. Боряк Г.В. Створення спільних електронних архівів: українсько-німецький проект з історії остарбайтерів. *Архіви України*. 2020. № 4. С. 56.
21. Використання інформації документів зарубіжної україніки: методичні рекомендації К. 2013. 28 с.
22. Гаврилюк С. В. Історичне пам'яткознавство Волині XIX - початку XX ст. (За документами Рукописного архіву Інституту історії Матеріальної культури Російської Академії наук). *Архіви України*. 2002. № 4-6. С. 207-217.
23. Гаранін О. Стан архіву та організація діловодства в Українському Вільному Університеті в Мюнхені: спроба аналізу. *Архіви України*. 2004. № 4-6. С.123-129.
24. Горбатюк М.В. Міжнародні стандарти архівного описування: адаптація в Україні. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2019. № 3. С. 112-139.
25. Гунчак Т. Україна XX сторіччя в зарубіжних архівах. *Український історичний журнал*. 1991. № 10. С. 137-141.
26. Дашкевич Я. Документальні матеріали з історії України в Центральній бібліотеці Академії наук Литовської РСР. *Архіви України*. 1967. № 1. С. 7983.
27. Делегація українських архівістів у Чехії. *Архіви України*. 1994. № 1-6. С. 86-88.
28. Денисенко О.В. Міжнародний досвід реставрації архівних документів: українсько-італійське співробітництво. *Архіви України*. 2022. № 1. С. 131-146.
29. Експертиза цінності документів архівної україніки з метою внесення до складу Національного архівного фонду: методичні рекомендації / Держкомархів України, УНДІАСД; укл. Селіверстова К., Ковтун М. -

К., 2008. - 23 с.

30. [Офіційний веб-портал Державної архівної служби України.](http://www.archives.gov.ua/Archives/IASD/M_rek-08.pdf)
URL:http://www.archives.gov.ua/Archives/IASD/M_rek-08.pdf вже вкотре у
переліку і завжди різні еладреса

31. Ковальська К., Тессен О. Виявлення документальних матеріалів з історії Чернігівщини у ЦДІА СРСР. *Архіви України*. 1966. № 6. С. 61-63.

32. Ковальський М. П. Документи родинного фонду Сангушків Краківського державного воєводського архіву як джерела з соціально-економічної історії України XVI-XVIII ст. *Архіви України*. 1983. № 3. С. 60-63.

33. Крохмаль А. Документи з історії України і польсько-українських відносин у збірках полоністичних інституцій. *Архіви України*. 2005. № 4. С. 60-75.

34. Кулешов С.Г. Повернення культурних цінностей: досвід співпраці українських та австрійських архівів. *Студії з архівної справи та документознавства*. 2019. Т. 26. С. 142-157.

35. Кулініч М.Ю. Архівна україніка: історія повернення, типологія, джерельно-інформаційне значення (1991 - 2014 рр.) : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.06 / Київський національний університет імені Тараса Шевченка. Київ, 2015. 371 с.

36. Кулініч М.Ю. Діяльність Державної архівної служби України та наукових інституцій у сфері реституції і повернення архівної україніки. *Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету*. 2014. Вип. XXXIX. С.326-330.

37. Купчинський О. А. Рукописні карти України XVIII ст. ермітажної збірки Державної публічної бібліотеки ім. М. Є. Салтикова-Щедріна в Ленінграді. *Архіви України*. 1993. № 1. С. 75-78.

38. Кураєв О. Матеріали щодо політики Відня в українському питанні 1905-1918 рр. у Державному архіві Австрії: оптимізація пошуку та джерелознавчого аналізу. *Архіви України*. 2005. № 5-6. С. 70-75.

39. Кураєв О.О. Маловідомий комплекс джерел Австрійського державного архіву у Відні про події в Україні 1914-1922 рр. (за публікацією Т. Горникевича). *Архіви України*. 2000. № 1-3. С. 97-102.
40. Курас Г. М. До історії Чернігівської губернської архівної комісії. *Архіви України*. 1994. № 1-6. С. 92-96.
41. Лещенко Л. О. Відображення революційних подій 1905-1907 рр. на Україні в документах і матеріалах архівів США і Великобританії. *Архіви України*. 1976. № 1. С. 36-42.
42. Лозенко Л. І. Празький український архів: історія і сьогодення. *Архіви України*. 1994. № 1-6. С.18-30.
43. Маковська Н.В. Українсько-польське архівне співробітництво: здобутки та перспективи. *Студії з архівної справи та документознавства*. 2020. Т. 27. С. 23.
44. Матяш І. Б. Архівна україніка в Канаді: історіографія, типологія, склад. *Український історичний журнал*. 2007. №4. С.153-175.
45. Матяш І. Архівна україніка в Канаді: історіографія, типологія, зміст. К.: Горобець, 2008. 152 с.
46. Матяш І., Романовський Р., Ковтун М. Архівна україніка в Канаді: довідник / упоряд.: І. Матяш. К., 2010. 882 с.
47. Мацюк О. Матеріали з історії України в бібліотеках та архівах Варшави. *Архіви України*. 1996. № 2. С. 73-74.
48. Мицик Ю. Джерела до вивчення історії антифеодальної та визвольної боротьби українського народу наприкінці XVI - у першій половині XVII ст. у фондах архівів ПНР. *Архіви України*. 1996. № 5. С. 55-61.
49. Мицик Ю. Джерела до вивчення історії антифеодальної та визвольної боротьби українського народу у першій половині XVIII ст. у фондах архівів та бібліотек ПНР. *Архіви України*. 1992. № 3. С. 63-65.
50. Мицик Ю. Джерела до історії України 1654-1657 рр. у фондах польських архівосховищ. *Архіви України*. 1991. № 2. С. 52-60.
51. Мицик Ю. Документи польських архівів до історії запорозького

козацтва першої чверті XVII ст. *Архіви України*. 2004. № 1-2. С. 93-112.

52. Момрик М. Українські архівні збірки при Національному архіві Канади. *Архіви України*. 1995. № 1-3. С. 79-87.

53. Організація пошуку документів архівної україніки через Інтернет-ресурси / [упор. А. Папакін]. К., 2013. 22 с.

54. Палієнко М.Г. Міжнародні стажування в архівній освіті: досвід українсько-німецького співробітництва. *Студії з архівної справи та документознавства*. 2021. Т. 28. С. 76-89.

55. Папакін Г.В. Двостороннє архівне співробітництво: теорія та практика. *Архіви України*. 2019. № 3. С. 65-69.

56. Папакін А. Документи архівів Республіки Польща до історії польських військових формувань в Україні у 1917-1918 рр. *Архіви України*. 2005. № 4. С. 104-116.

57. Папакін Г. В. Документи архівосховищ Російської Федерації про М. С. Грушевського. *Архіви України*. 1996. № 1-3. С. 87-91.

58. Папакін Г. В. Колекція мікрофільмів з Національного архіву Канади. *Архіви України*. 1995. № 4-6. С. 92-96.

59. Папакін Г. Невідомий щоденник Павла Скоропадського періоду російсько- японської війни 1904-1905 рр. *Архіви України*. 2006. № 1-6. С. 412-418.

60. Піскун В.М. Любомир Винар: Біобібліографічний показчик (1948-2007). *Український історичний журнал*. 2008. №3. С.227-230.

61. Про співробітництво в сфері архівної справи між Державною архівною службою України та Національним архівом Міністерства внутрішніх справ Румунії: Угода від 11.10.2016 р. URL: <https://cutt.ly/ig5RmQ7>

62. Про співробітництво між Державним архівом Республіки Македонія та Державною архівною службою України : Угода від 15.11.2013 р. URL: <https://cutt.ly/0g5RiGH>

63. Про співробітництво між Державним архівом Чорногорії та

Державним комітетом архівів України : Угода від 22.07.2009 р. URL: <https://cutt.ly/Og5E0Q8>

64. Про співробітництво між Державним комітетом архівів України і Генеральною Дирекцією державних архівів Республіки Польща в галузі архівної справи : Угода від 17.10.2008 р. URL: <https://cutt.ly/sg5EBMp>

65. Про співробітництво між Державним комітетом архівів України та Генеральною дирекцією державних архівів при Прем'єр-Міністрові Турецької Республіки : Протокол від 20.03.2000 р. URL: <https://cutt.ly/Jg5EI0n>

66. Про співробітництво між Державним комітетом архівів України та Державним агентством «Архіви» Ради Міністрів Республіки Болгарія : Угода від 13.09.2007 р. URL:: <https://cutt.ly/ag5EXUn>

67. Про співробітництво між Державним комітетом архівів України та Міністерством внутрішніх справ Чеської Республіки, представленим відділом архівного відомства : Протокол від 14.10.2005 р. URL: <https://cutt.ly/Vg5EGfK>

68. Про співробітництво між Державним комітетом архівів України та Федеральним архівом Федеративної Республіки Німеччина : Протокол від 13.11.2002 р. ЦКи <https://cutt.ly/7g5ESfP>

69. Про співробітництво між Державними архівами Бельгії та Державною архівною службою України : Договір від 17.01.2013 р. URL:: <https://cutt.ly/ig5RtFT>

70. Про співробітництво між Державною архівною службою України і Генеральною дирекцією Державних архівів Баварії : Меморандум від 15.05.2012 р. URL:<https://cutt.ly/eg5RetR>

71. Про співробітництво між Державною архівною службою України та Архівом Югославії : Угода від 25.04.2012 р. ШЕ: <https://cutt.ly/ug5E54j>

72. Про співробітництво між Державною архівною службою України та Архівами Республіки Словенія : Угода від 08.11.2016 р. URL:: <https://cutt.ly/Ag5REAt>

73. Про співробітництво між Державною архівною службою України

та Генеральним державним архівом Грецької Республіки : Угода від 30.05.2011 р. ШЕ: <https://cutt.ly/Sg5E8M7> (дата звернення: 13.04.2020).

74. Про співробітництво між Державною архівною службою України та Державним архівом Республіки Кіпр : Меморандум від 11.12.2015 р. ЦКЕ: <https://cutt.ly/wg5Rbub> (дата звернення: 13.04.2020).

75. Про співробітництво між Державною архівною службою України та Національним архівом Латвійської Республіки : Угода від 21.04.2015 р. URL: <https://cutt.ly/ug5RghH> (дата звернення: 13.04.2020).

76. Про співробітництво між Державною архівною службою України та Національним архівом Угорщини : Угода від 28.07.2015 р. URL: <https://cutt.ly/Tg5RkUU>

77. Про співробітництво між Державною архівною службою України та Національним архівом Естонії : Угода від 22.05.2018 р. URL: <https://cutt.ly/Zg5RIvI>

78. Про співробітництво між Державною архівною службою України та Національним архівом Фінляндії : Меморандум від 12.09.2019 р. URL: <https://cutt.ly/ag5RPXQ> (дата звернення: 13.04.2020).

79. Про співробітництво між Державною архівною службою України та Службою Головного архівіста Литовської Республіки : Угода від 21.04.2015 р. URL: <https://cutt.ly/fg5Ra43>

80. Про співробітництво між Державною архівною службою України, Інститутом досліджень тоталітарних режимів та Архівом справ держбезпеки Чеської Республіки : Договір від 04.02.2020 р. URL: <https://cutt.ly/ug5EKT8>

81. Про спільні проекти Державної архівної служби України та Національного архіву Угорщини : Протокол від 28.07.2015. URL: <https://cutt.ly/ig5RxnG>

82. Рейхман Я. Турецькі архіви і їх значення для дослідження історії України. *Архіви України*. 1966. № 4. С. 11-16.

83. Рейхман Я. Турецькі архіви і їх значення для дослідження історії

України. *Архіви України*. 1966. № 4. С. 11-16.

84. Робота з документами особового походження: методичний посібник / [уклад. Л. Драгомирова та ін.]. К., 2009. 284 с.

85. Ричков П. А. Джерела Російського державного воєнно-історичного архіву до історії містобудування у Правобережній Україні. *Архіви України*. 1992. № 5-6. С. 52-61.

86. Ричков П. А. Українські міста в картографічній збірці Віденського воєнного архіву. *Архіви України*. 1994. № 1-6. С. 65-72.

87. Себта Т. Колекція документів Штазі як джерело дослідження долі українських культурних цінностей під час Другої світової війни. *Архіви України*. 1995. № 1-3. С. 69-76.

88. Себта Т. Україніка в Берлінській державній бібліотеці Пруської культурної спадщини та Федеральному архіві в Берліні. *Архіви України*. 2006. № 1-6. С. 200-234.

89. Сіреджук П. Документи з історії німців Галичини. *Архіви України*. 2004. № 4-6. С. 217-222.

90. Срібняк І., Лук'яненко О. З історії заснування Музею-архіву визволення України. *Архіви України*. 1998. № 1-6. С. 54-58.

91. Фондування документів НАФ: методичні рекомендації / [уклад. Л. Приходько]. К., 2009. 39 с.

92. Христова Н.М. Обмін досвідом у сфері управління архівами: українсько-французьке співробітництво. *Архівознавство*. 2022. Вип. 13. С. 88-102.

93. Шевченко Т. Джерела з історії єзуїтського шкільництва на українських землях Речі Посполитої: остання чверть XVI - середина XVII ст. *Архіви України*. 2003. № 4-6. С. 145-155.

94. Яценко О.М. Спільні українсько-чеські архівні дослідження: досвід та перспективи. *Архівознавчі студії*. 2019. № 2. С. 54-68.